

národní
ústav
odborného
vzdělávání

Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění - II. etapa

(Šetření názorů absolventů VOŠ tři roky po ukončení studia)

Bc. Ing. Jana Trhlíková
PhDr. Helena Úlovcová
Ing. Jiří Vojtěch

Praha 2008

OBSAH

1. Úvod.....	3
1.1 Předmět analýzy a cíle šetření	3
1.2 Realizace sběru a zpracování dat.....	4
1.3 Struktura výběrového souboru	5
2. Celková charakteristika situace absolventů VOŠ	6
2.1 Volba vzdělávací cesty a důvody volby VOŠ jako typu studia	7
2.2 Hodnocení získané úrovně vzdělání a volby vzdělávací cesty	8
2.3 Realizace studijních plánů po absolvování VOŠ	11
2.4 Pracovní aktivita a způsob získání zaměstnání	13
2.5 Práce v oboru a důvody pro odchod do jiných oborů.....	14
2.6 Stabilita a uplatnění v zaměstnání	18
2.7 Očekávání absolventů VOŠ ve vztahu k pracovnímu uplatnění	19
3. Situace absolventů vybraných skupin oborů VOŠ	20
3.1 Volba studia na VOŠ podle skupin oborů	20
3.2 Realizace studijních plánů u vybraných skupin oborů.....	24
3.3 Pracovní uplatnění absolventů vybraných skupin oborů VOŠ.....	26
3.4 Uplatnění absolventů VOŠ ve vystudovaném oboru – podle sledovaných skupin oborů	28
3.5 Spokojenost v zaměstnání a dosažená pracovní pozice	30
3.6 Problémy se získáním zaměstnání a nezaměstnaností ve vybraných skupinách oborů.....	33
4. Stručné charakteristiky vybraných skupin oborů	35
5. Závěr	38

Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa
(Šetření názorů absolventů VOŠ tři roky po ukončení studia)
Bc. Ing. Jana Trhlíková, Ing. Jiří Vojtěch, PhDr. Helena Úlovcová

Vydal Národní ústav odborného vzdělávání, Praha 2008
Korektury a tisk: informační středisko odborného vzdělávání NÚOV

1. Úvod

1.1 Předmět analýzy a cíle šetření

Uplatnění absolventů škol na trhu práce, jejich úspěšnost při vstupu na pracovní dráhu úzce souvisí s volbou vzdělávací cesty. Důvodem je skutečnost, že jak dosažená úroveň vzdělání a kompetencí získaných v průběhu studia, tak i volba studijního oboru významným způsobem ovlivňují konkurenceschopnost absolventů, jejich finanční ohodnocení i další aspekty související s pracovním uplatněním. Volba oboru i typu studia a to, do jaké míry odpovídá zájmům a schopnostem žáka ovlivňuje vztah k profesi i případnou nespokojenost a odchod za prací do jiného oboru.

Uvedená situace vyžaduje věnovat zvýšenou pozornost procesu rozhodování o volbě vzdělávací dráhy, a to jak oboru studia, tak typu vzdělání. Nástrojem je zejména zpřístupnění informací a rozšíření poskytování přímé pomoci s podporou profesionálního kariérového poradenství. K tomuto účelu je třeba vytvořit širokou informační základnu, která bude využívat nejen datové zdroje získané ze statistických údajů, ale i z výzkumů, které přímo mapují situaci absolventů škol.

Toto šetření „Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa“ je dokončováno v rámci udržitelnosti projektu ISA – Informačního systému o uplatnění absolventů škol a VIP Kariéra. Hlavním cílem celého projektu bylo shromažďování a analýza dat o vzdělávací nabídce škol, uplatnění absolventů, hodnocení úrovně získaných kompetencí a nezaměstnanosti absolventů včetně zmapování problémů se získáním pracovního uplatnění. Důležitou podmínkou efektivity využití získaných informací je jejich dostupnost pro všechny cílové skupiny, z tohoto důvodu jsou výsledky realizovaných studií uváděny na webových stránkách www.infoabsolvent.cz.

Metodologický přístup

Šetření absolventů středních a vyšších odborných škol je realizováno v několika vlnách, které se postupně soustřeďují na analýzu vyučených, absolventů středních odborných škol s maturitou a vyšších odborných škol. Z časového hlediska je komplexní realizace šetření absolventů jednotlivých úrovní vzdělání rozdělena do tří etap. Absolventi jsou dotazováni těsně před ukončením studia nebo vyučení a následně 3 a 6 let od ukončení studia. V I. etapě před ukončením studia je zjišťována především spokojenost absolventů se získanými znalostmi, se zvolenou vzdělávací cestou a jejich pracovní a studijní záměry, ve II. etapě po 3 letech jsou otázky znovu směřovány na zjištění spokojenosti se získaným vzděláním v situaci, kdy absolventi již mají zkušenosti s uplatněním získaného vzdělání v praxi nebo na následující vzdělávací dráze, a dále je zjišťována úspěšnost jejich vstupu na trh práce a uplatnění v oboru. Třetí etapa po šesti letech se zaměřuje především na situaci absolventů na trhu práce a jejich reflexi zvolené profese i případné odchody do jiných oborů. Metodologickým přínosem opakovaných šetření je uplatnění longitudinálního přístupu, kdy v rámci II. etapy šetření je dotazován identický vzorek respondentů. Tento postup umožňuje identifikovat reálné změny názorů, postojů a situace jednotlivých absolventů v klíčovém přechodovém období a odstraňuje nebezpečí zkreslení zjištění v důsledku odlišného vzorku respondentů.

Cíle II. etapy šetření

Šetření „Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa“ navazuje na I. etapu realizovanou v roce 2005. K hlavním cílům patří:

- Zjištění spokojenosti absolventů s úrovní znalostí a dovedností získaných na VOŠ a případného posunu v důsledku setkání absolventů s konkrétními požadavky profese nebo terciárního vzdělávání.
- Zjištění spokojenosti absolventů s volbou VOŠ a oboru studia a případného posunu v důsledku setkání absolventů s konkrétními požadavky profese nebo terciárního vzdělávání.

- Hodnocení uplatnění na trhu práce, vztahu k profesi a problémů při vstupu na pracovní trh.
- Úspěšnost pracovních a studijních plánů.

1.2 Realizace sběru a zpracování dat

Výzkumné metody a techniky

Základní výzkumnou metodou bylo dotazníkové šetření. Dotazník zčásti obsahoval totožné otázky jako v předchozí I. etapě šetření, což umožnilo porovnat vývoj názorů absolventů a změny v hodnocení, které vyplynuly z nově získaných zkušeností ze zaměstnání nebo terciárního vzdělávání. Dotazník byl koncipován jako převážně standardizovaný. Kromě uzavřených otázek byly okrajově použity i otázky formulované jako otevřené, aby bylo možno postihnout široké spektrum názorů a identifikovat případné nové okruhy problémů.

Velikost vzorku

Původní výběrový soubor z I. etapy šetření tvořil 1393 respondentů. Výběr v I. etapě byl proveden jako vícestupňový. Zahrnoval výběr oborů a škol, a to s ohledem na co nejširší zastoupení jednotlivých krajů, aby výběr pokrýval převážnou část území ČR.¹ Obory byly vybrány tak, aby reprezentovaly co nejširší spektrum jednotlivých typů oborů, a to z různých hledisek. Prvním kritériem byla oborová náplň, tedy zastoupení oborů technického, ekonomického i humanitního charakteru. Dalším kritériem pro výběr oborů bylo postavení absolventů na trhu práce, kdy byly vybrány na jedné straně obory s relativně nízkou mírou nezaměstnanosti, na druhé straně obory, jejichž absolventi mají s uplatněním na trhu práce problémy. Dotazování v I. etapě probíhalo přímo na školách.

Přehled všech vybraných skupin oborů i agregovaných oborů, za které byla provedena analýza uvádí tabulka 1.1.

Tabulka 1.1: Přehled skupin oborů a kmenových oborů zastoupených v šetření

Kód a název skupiny oborů	Kód oboru	Název
23 Strojírenství a strojírenská výroba	2331N00X	Konstrukce strojů
	2341N00X	Strojírenství
	2345N00X	Servis a opravy strojů a zařízení
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	2631N00X	Výpočetní technika a informační technologie
	2642N00X	Silnoproudá elektrotechnika
63 Ekonomika a administrativa	6341N00X	Ekonomika a podnikání
	6343N00X	Finančnictví a bankovníctví
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	6541N00X	Gastronomie
	6542N00X	Hotelnictví a turismus
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	6841N00X	Obecně právní činnost
	6842N00X	Bezpečnostně právní činnost
	6843N00X	Veřejnosprávní činnost
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče ²	7532N00X	Sociální práce a sociální pedagogika

¹ Zastoupení VOŠ je ale z územního hlediska velmi nerovnoměrné a jednotlivé školy přijímají studenty z různých okresů nebo krajů. Z tohoto důvodu bylo při výběru vzorku preferováno především zastoupení jednotlivých vybraných oborů před územním hlediskem.

² I když je v názvu skupiny oborů obsaženo „Pedagogika, učitelství“, jde o absolventy připravované pro práci sociálních pracovníků – to je potřeba mít na vědomí v celém textu, kde je vždy uváděn pouze název skupiny oborů.

V rámci II. etapy šetření bylo na základě databáze adres osloveno všech 1393 respondentů z I. etapy šetření, celkem bylo získáno 752 odpovědí, tj. 54% návratnost. Pro eliminaci možného zkreslení výsledků byl jako srovnávací vzorek z I. etapy použit zúžený vzorek, který zahrnoval jen ty respondenty, kteří odpověděli i v II. etapě.

Sběr a zpracování dat

Sběr dat byl realizován v období dubna až května 2008 technikou poštovní ankety. Z důvodu zajištění větší návratnosti byla prováděna evidence došlých dotazníků a absolventi, kteří na první dopis s dotazníkem nereagovali, byli osloveni opakovaně.

Data ze získaných dotazníků byla vložena do počítačového formuláře a byla zpracována databáze. Dále bylo provedeno statistické zpracování 1. a 2. stupně a analýza zjištěných dat a vzájemných souvislostí.

1.3 Struktura výběrového souboru

Původní výběrový soubor z I. etapy zahrnoval celkem 1393 respondentů a byl tvořen studenty posledních ročníků VOŠ vybraných oborů ve věku kolem 21 let. Soubor z II. etapy zahrnuje 752 absolventů VOŠ v období 3 let od ukončení VOŠ, to znamená kolem 24-25 let věku. Rozložení výběrového souboru z hlediska oborového složení ilustruje následující tabulka:

Tabulka 1.2: Struktura výběrového souboru

Kód a název skupiny oboru	Počet v I. et.	% v I. et.	Počet v II. et.	% v II. et.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	115	8,3 %	44	5,9%
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	199	14,3 %	104	13,8%
63 Ekonomika a administrativa	273	19,6 %	154	20,5%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	219	15,7 %	115	15,3%
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	274	19,7 %	177	23,5%
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	313	22,5 %	158	21,0%
Celkový počet dotázaných	1393	100,0 %	752	100 %

Metodické vysvětlivky

Relativní ukazatele

Míra identifikace s oborem – vyjadřuje podíl budoucích absolventů daného oboru, kteří by si podruhé zvolili stejný studijní obor.

Míra profesní stability – vyjadřuje podíl budoucích absolventů daného oboru, kteří chtějí pracovat ve stejném nebo příbuzném oboru, na všech dotazovaných budoucích absolventech tohoto oboru.

2. Celková charakteristika situace absolventů VOŠ

Na úvod uvedme několik základních údajů o tomto typu poskytovaného vzdělání a podívejme se do poměrně krátké historie vyšších odborných škol. VOŠ byly ustanoveny novelou školského zákona z roku 1995. VOŠ byly většinou zřízeny na středních odborných školách jako náhrada za zrušená pomaturitní studia a jejich původním smyslem bylo vytvořit základ neuniverzitního, výrazně profesně orientovaného sektoru vzdělávání.

V současnosti existuje přibližně 170 vyšších odborných škol, které poskytují nevysokoškolské terciární vzdělávání směřované k praktické přípravě na výkon náročných činností. Tento typ studia je určen pro studenty s ukončeným středním vzděláním s maturitou, studium je ukončeno absolutoriem a absolventi získávají titul Dis.

Jaká je ale dnes situace v oblasti tohoto typu vzdělávání? Z hlediska zájmu studentů o tento typ studia můžeme jak v důsledku demografických změn, tak i rozšiřování nabídky bakalářského studia pozorovat pokles zájmu o toto studium. Statistiky ukazují, že počet přihlášených do tohoto typu studia od roku 2003/04 klesá. V roce 2006 nastoupilo ke studiu v denní formě 9,1 tisíce uchazečů, v roce 2007 8,8 tisíce a v roce 2008 8,2 tisíce. Poměrně častou situací je i odchod studentů po prvním ročníku VOŠ na vysokou školu.

Postavení absolventů na trhu práce je z hlediska míry nezaměstnanosti poměrně příznivé, míra nezaměstnanosti je zde ale vyšší než u absolventů vysokých škol. Podíváme-li se na konkrétní statistické údaje, pak v dubnu 2007 činila míra nezaměstnanosti absolventů vyšších odborných škol 6,6 %, zatímco nezaměstnanost vysokoškoláků dosahovala jen 3,3 %. Obdobná situace byla v roce 2008, kdy dubnová míra nezaměstnanosti absolventů VOŠ činila 5,5 %, zatímco u VŠ byla jen 2,2 %. Na druhé straně ve srovnání s mírou nezaměstnanosti absolventů středních odborných škol s maturitou byla v roce 2007 jejich situace příznivější (míra nezaměstnanosti SOŠ činila 7,8 %), v následujícím roce pak byla téměř stejná jako u maturantů na SOŠ.³

Nejednoznačné postavení vyšších odborných škol se projevuje jak v rovině reálného fungování ve školském systému, tak i ve smyslu existujícího právního rámce. Na jedné straně většina stávajících VOŠ funguje spolu se střední školou a jsou s ní pevně spjaty, což jim poskytuje výhodu kvalitního odborného vzdělání, větší účast externích odborníků i těsnější sepětí se zaměstnavatelskou sférou. Na straně druhé část vyšších odborných škol se rozvíjí ve spolupráci s vysokými školami, kdy dochází k různým formám prolínání studia na VOŠ s vysokoškolským programem, například tak, že se první ročníky VOŠ stávají přípravkou pro pokračování v bakalářském programu nebo dochází ke spolupráci, kdy VOŠ zajišťuje kontakt se zaměstnavateli a praktickou výuku, zatímco v pozdějších ročnících se na výuce více podílejí akademičtí pedagogové z VŠ. Na snížení poptávky po tomto typu studia řada škol reaguje například nabídkou speciálních oborů studia, spoluprací se zahraničními školami, včetně zahraničních stáží, nebo umožněním návazného studia v zahraničí. Součástí strategie usilující o dostatek kvalitních studentů je i transformace na bakalářský typ studia, kdy některé vyšší odborné školy mají ambice opustit propojení se střední školou a stát se samostatnou vysokou školou.

Jedním z navrhovaných řešení k udržení zájmu o tento typ studia je umožnit, aby alespoň část VOŠ mohla nabízet titul profesní bakalář podle příslušné mezinárodní klasifikace. Ten by měl být zabezpečen především výukou odborníků spojených s praxí a v menší míře akademickými pedagogy.

K řešení problému nedostatečné provázanosti studia na VOŠ a VŠ by měla přispět novela vysokoškolského zákona, která řeší prostupnost v terciární sféře a umožňuje při přijímacím řízení zohlednit uchazečům o studium na vysoké škole program absolvovaný na VOŠ a uznat jim část studia. Větší prostupnost by mohla být zajištěna i zaváděním kreditních systémů studia.

³ Burdová, J., Chamoutová, D. : Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním. Praha : NÚOV 2008.

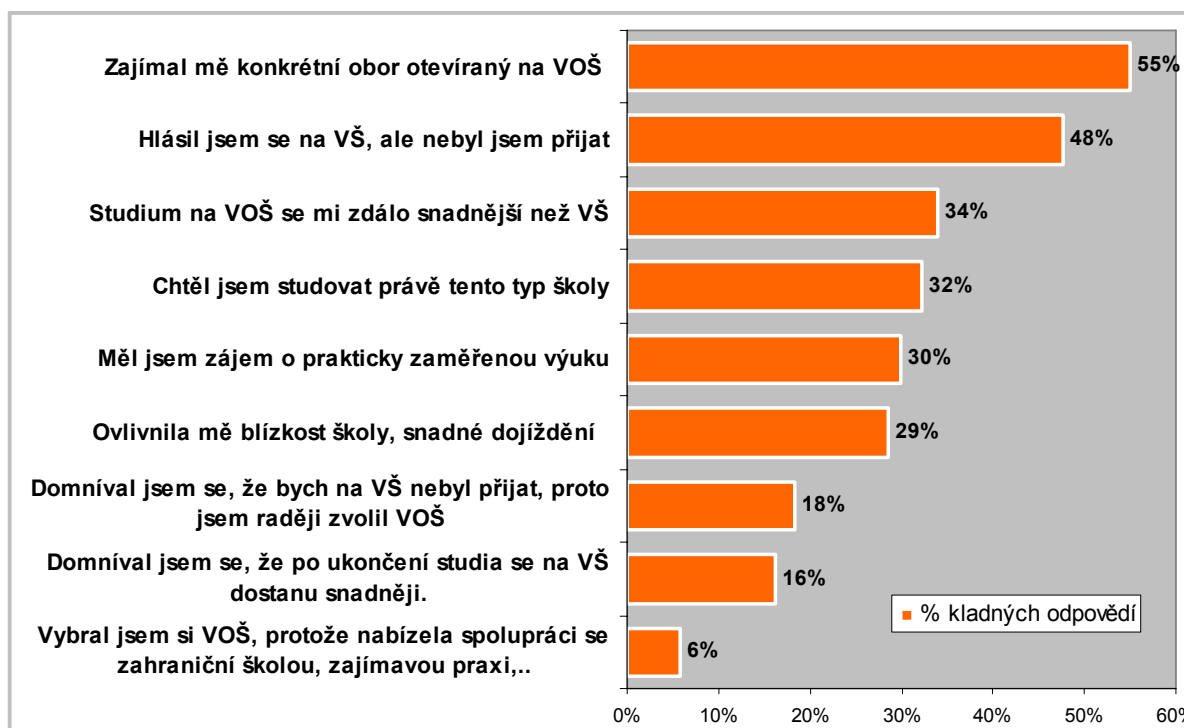
V následujícím textu se budeme zabývat situací absolventů VOŠ jako celku i rozdíly v jednotlivých vybraných oborech, a to zejména z hlediska důvodů volby tohoto typu vzdělání, spokojenosti se studiem i jednotlivými získanými kompetencemi a dalšími studijními a pracovními plány absolventů VOŠ. Zjištěné údaje ukazují, jaké je postavení VOŠ v nabídce vzdělání, očekávání studentů i očekávané zhodnocení přínosu absolutoria VOŠ z pohledu dalšího pracovního uplatnění.

2.1 Volba vzdělávací cesty a důvody volby VOŠ jako typu studia

V procesu vzdělávání a přípravy na povolání musí žáci učinit řadu postupných rozhodnutí, zejména zvolit typ školy a obor studia tak, aby co nejlépe odpovídaly jejich zájmům i schopnostem.

Volba studia na vyšší odborné škole je specifická tím, že je ovlivněna předchozí studijní volbou a oborovým zaměřením střední školy, zároveň představuje volbu typu vzdělání, které bylo do školského systému uvedeno relativně nedávno a jeho role a postavení ve vzdělávacím systému, zejména v situaci rostoucí nabídky bakalářských programů, není jednoznačná. Zjištění, jaké důvody vedly absolventy středních škol k výběru právě tohoto typu studia tak do značné míry ukazují, jaká jsou očekávání studentů ve vztahu k tomuto typu vzdělání a jakou funkci VOŠ ve struktuře školského systému v současnosti plní.

Graf 2.1: Důvody volby studia na VOŠ⁴– II. etapa (v % odpovědí)

Šetření realizované v I. etapě v závěru studia ukázalo, že studenti při volbě VOŠ předpokládali, že absolvování VOŠ zvýší jejich šance na lepší pracovní uplatnění i platové ohodnocení. Významným důvodem byl zájem o obor studia otevíraný na VOŠ. Z hlediska role VOŠ ve vzdělávacím systému je problematickým zjištěním, že přibližně polovina absolventů uvádí, že studium VOŠ bylo náhradním řešením v situaci, kdy absolvent střední školy nebyl přijat na vysokou školu.⁵

⁴ V rámci I. etapy byla položena podobná otázka - nejvíce studentů vycházelo při svém rozhodnutí z předpokladu, že zvýšení kvalifikace a absolvování VOŠ se pozitivně promítne do jejich startovní pozice na trhu práce. Pozitivní přínos očekávali jak z hlediska snadnějšího získání zaměstnání (81%), tak i z pohledu vyššího finančního ohodnocení (68%).

⁵ V rámci I. etapy uvádělo tento důvod asi 52 % dotázaných, v rámci II. etapy je tento podíl 48 %.

V II. etapě byla věnována větší pozornost specifikaci této „náhradní“ role vyšších odborných škol a odlišným očekáváním studentů vzhledem k volbě VOŠ místo VŠ. Kromě nepřijetí na vysokou školu uváděla asi třetina absolventů, že se domnívali, že studium VOŠ bude ve srovnání s vysokoškolským studiem snadnější (34 %). Část studentů rovněž preferovala prakticky zaměřenou výuku (30 %). Někteří si zvolili VOŠ, protože se domnívali, že na VŠ studium by přijati nebyli (18 %) nebo jako přechodné řešení, které jim mělo umožnit dostat se na vysokou školu později (16 %).

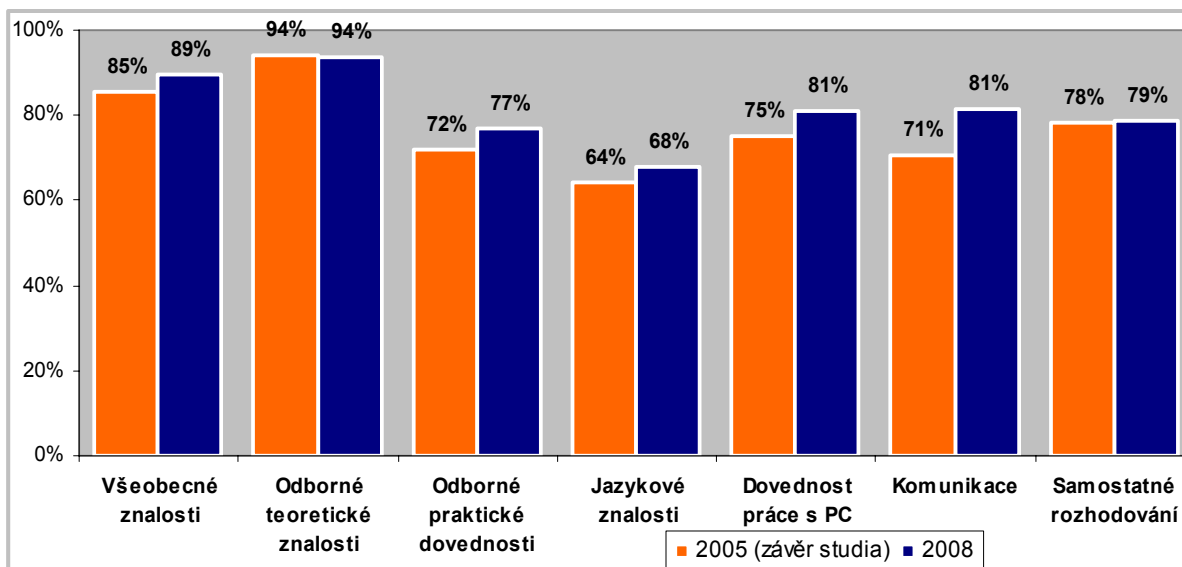
2.2 Hodnocení získané úrovně vzdělání a volby vzdělávací cesty

2.2.1 Hodnocení získaných kompetencí

Jedním z aspektů hodnocení vzdělávací cesty je názor absolventů, jak dobře jsou připraveni pro plnění pracovních úkolů v praxi z hlediska jednotlivých kompetencí. Následující graf ukazuje srovnání spokojenosti absolventů se získanými kompetencemi jednak v závěru studia, jednak s odstupem tří let, tedy v době, kdy absolventi už měli možnost své znalosti a dovednosti ověřit v praxi nebo v průběhu vysokoškolského studia.

Podíváme-li se na změnu názoru absolventů VOŠ na úroveň kompetencí po vstupu do praxe nebo na VŠ, ukazuje se, že vstup do praxe nepřinesl absolventům VOŠ zklamání, naopak někteří zjistili, že úroveň jejich dovedností je vyšší než se v závěru studia domnívali.

Graf 2.2: Změna názoru absolventů VOŠ na hodnocení kompetencí (v % odpovědí)

Porovnáme-li spokojenost s jednotlivými kompetencemi navzájem, je zřejmé, že **nejspokojenější byli absolventi se získanými odbornými teoretickými znalostmi** (94 % spokojených), názor absolventů na jejich úroveň se přitom po vstupu do praxe nebo VŠ studia nezměnil. **Na druhém místě najdeme všeobecné znalosti**, kde podíl spokojených po vstupu do praxe mírně narostl (z 85 % na 89 %). V závěru studia i po třech letech hodnotili absolventi poměrně příznivě i schopnost samostatně se rozhodovat (kolem 78 %). **Po vstupu do praxe nebo na VŠ hodnotí část absolventů příznivěji i získanou schopnost pracovat s počítači i své komunikační dovednosti, kde procento absolventů spokojených s úrovní této dovednosti vzrostlo na 81 %.** Přestože vyšší odborné školy jsou zaměřeny především na praktickou stránku výuky, odborné praktické znalosti jsou stejně jako v kategorii středního odborného vzdělání hodnoceny relativně hůře než znalosti teoretické, kladně je posuzuje s odstupem tří let 77 % dotázaných. **Nejhůře hodnocenou kompetencí je znalost cizího jazyka, se kterou je spokojeno 68 % absolventů.** Pozitivní je, že i u těchto relativně hůře hodnocených kompetencí nedošlo po vstupu do praxe k propadu v hodnocení, ale část absolventů naopak zjistila, že jejich znalosti jsou dostačující.

2.2.2 Hodnocení volby vzdělávací cesty

▪ Opakovaná volba VOŠ

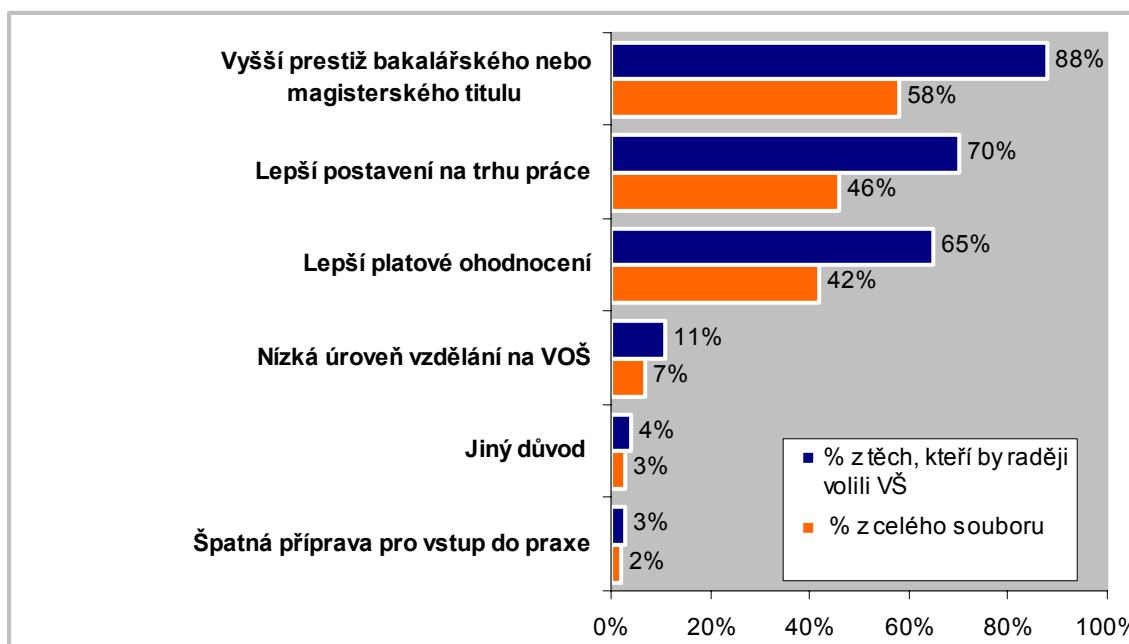
V předchozím textu byly uvedeny důvody, které vedly k tomu, že si absolventi zvolili studium vyšší odborné školy. Následující graf ukazuje, jak absolventi tuto volbu hodnotí zpětně, zda by si při hypotetické opakované volbě znovu zvolili studium vyšší odborné školy.

Z celkového pohledu vyplývá, že pouze asi třetina absolventů VOŠ (32 %) by si zvolila znovu tento typ studia, přibližně dvě třetiny (68 %) absolventů uvedly, že by si zvolili raději VŠ.⁶

Zajímavé je, že **důvody, proč by absolventi VOŠ dali přednost magisterskému nebo bakalářskému studiu, nejsou zpravidla podmíněny horší připraveností absolventů** při vstupu na trh práce a jejich nespokojeností s úrovní získaného vzdělání, **ale pozitivnějším vnímáním absolventů VŠ ve společnosti a jejich větší prestiží – tento důvod uvádí kolem 88 % z těch absolventů, kteří by upřednostnili VŠ.**

Kromě vyšší prestiže uvádějí absolventi VOŠ na druhém a třetím místě mezi důvody, proč by raději studovali VŠ, lepší postavení absolventů vysokých škol na trhu práce (70 %) a vyšší platové ohodnocení (65 %). Naopak pro většinu absolventů není podstatným důvodem nízká úroveň vzdělání (tento důvod uvádí jen asi 11 % dotázaných). Vysokou spokojenost absolventů tohoto typu studia s přípravou pro praxi dokládá zjištění, že jen 3 % absolventů by dala přednost vysoké škole z tohoto důvodu.

Graf 2.3: Důvody, proč by absolventi preferovali volbu VŠ (v % odpovědí)

Uvedené výsledky ukazují, že problém nižšího zájmu o studium na VOŠ nebo spokojenosti s VOŠ souvisí zejména s jejich vnímáním veřejností a méně se samotným zaměřením studia, se kterým jsou absolventi většinou spokojeni.

Jako konkrétní důvody nespokojenosti s tímto typem školy absolventi například uváděli, že studium bylo z hlediska náročnosti srovnatelné s bakalářským studiem, ale titul Dis této náročnosti neodpovídá. Dalším problémem, na který absolventi upozorňovali, je neprostupnost směrem k magisterskému studiu „chybí možnost dále se vzdělávat na VŠ, když je získán Bc.“, „na VOŠ nelze „stavět“ – studium by stačilo na složení zkoušky pro získání bakalářského titulu, avšak tato možnost bohužel v tomto oboru v ČR není“.

⁶ Vzhledem k tomu, že sběr dat probíhal na základě ankety, může být tento podíl nadhodnocený, protože obvykle častěji odpovídají úspěšnější absolventi, zde zejména ti, kteří přešli nebo měli zájem přejít na VŠ.

Absolventi, kteří pokračují na VŠ, uvádějí studium VOŠ jako mezistupeň, který pro ně znamenal ztrátu času. K negativům patří i způsob jednání se studenty, který podle některých absolventů odpovídá spíše střední škole. Podle některých absolventů jsou absolventi VOŠ vnímáni i zaměstnavateli spíše jako středoškoláci.

▪ **Opakovaná volba oboru – míra identifikace s oborem**

Důležitou otázkou ve vztahu k volbě vzdělávací cesty je i spokojenost se zvoleným a vystudovaným oborem – tzv. **míra identifikace s oborem**. Tento ukazatel vyjadřuje podíl absolventů, kteří by si v případě, že by mohli svoji volbu zopakovat, vybrali znovu stejný obor studia.

Celkově je vztah absolventů VOŠ k vystudovanému oboru poměrně příznivý, což je zřejmě ovlivněno skutečností, že vysoký podíl studentů v době podání přihlášky ke studiu VOŠ má skutečně zájem o vybraný obor. V I. etapě uvedlo 82 % absolventů, že o zvolený obor na VOŠ měli zájem, 12 % uvedlo, že jim obor byl lhostejný a pouze 6 % obor původně studovat nechtělo.

Výsledky šetření z II. etapy ukazují⁷, že s odstupem 3 let od ukončení studia by v rámci sledovaného souboru zvolilo stejný obor studia 77 % dotázaných, zatímco 23 % by obor změnilo. Ve srovnání s obdobím v závěru studia, kdy by si stejný obor zvolilo 82 % absolventů, nedošlo k razantnímu poklesu míry identifikace s oborem, snížení činilo přibližně 5 %. Na druhé straně z tabulky vyplývá, že část absolventů názor na volbu svého oboru změnila v obou směrech, někteří absolventi v závěru studia uvedli, že by raději studovali jiný obor, ale po zkušenostech s odstupem 3 let by si vybrali znovu stejný obor.

Tabulka 2.1.: Opakovaná volba oboru a typu školy (v % odpovědí)

Kdybyste mohl/a svoji volbu opakovat, jaký byste si vybral/a obor?			
(3 roky po ukončení studia na VOŠ – r. 2008)			
Závěr studia – r. 2005	Stejný obor	Jiný obor	Celkem
Stejný obor	68%	13%	82%
Jiný obor	9%	9%	18%
Celkem	77%	23%	100%

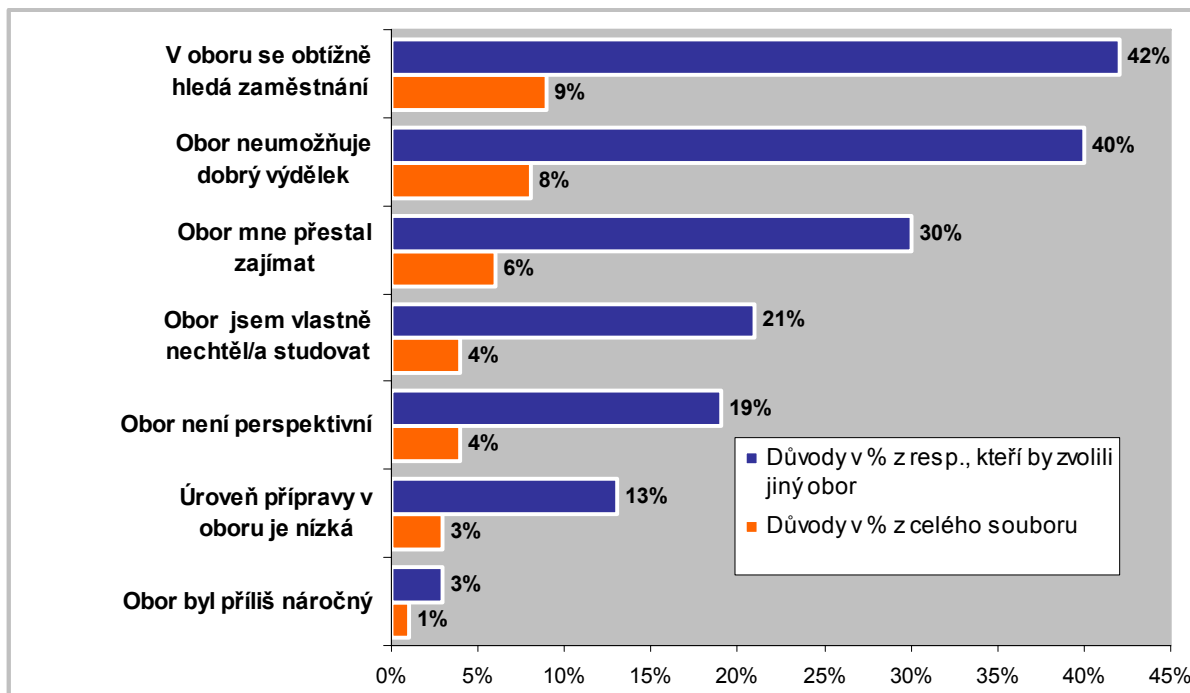
▪ **Příčiny nízké identifikace s oborem**

Podíváme-li se na **důvody, proč by si absolventi VOŠ s odstupem tří let od ukončení tohoto typu studia raději zvolili jiný obor, do popředí se dostávají důvody související se vstupem na trh práce – především obtížné hledání zaměstnání (42 %) a nespokojenost s výdělkem ve vystudovaném oboru (40 %).** Část absolventů považuje obor za neperspektivní (19 %). Nezájem o obor uvádí necelá třetina z těch absolventů, kteří by obor studia změnili. Nespokojenost se zvoleným oborem z důvodu původního nezájmu studovat tento obor nebo nízké úrovně přípravy jsou oproti předchozímu dotazování, které proběhlo v závěru studia, zastoupeny relativně méně často.⁸

⁷ Z celého souboru z I. etapy dosahovala míra identifikace s oborem absolventů VOŠ 81 %, jiný obor by si zvolilo jen 19 % absolventů VOŠ.

⁸ V rámci celého souboru v I. etapě budoucí absolventi nejčastěji uváděli, že obor vlastně nechtěli studovat (40 %) a že v oboru se obtížně hledá zaměstnání (37 %). Dále následovaly odpovědi „současný obor mě přestal zajímat“ a „nízká úroveň přípravy v oboru“ a „současný obor neumožňuje dobrý výdělek“, které jako jeden z důvodů, proč by preferovali jiný obor, uvedlo kolem 30 % dotázaných.

Graf 2.4: Důvody, proč by si absolventi zvolili jiný studijní obor (na VOŠ nebo VŠ)

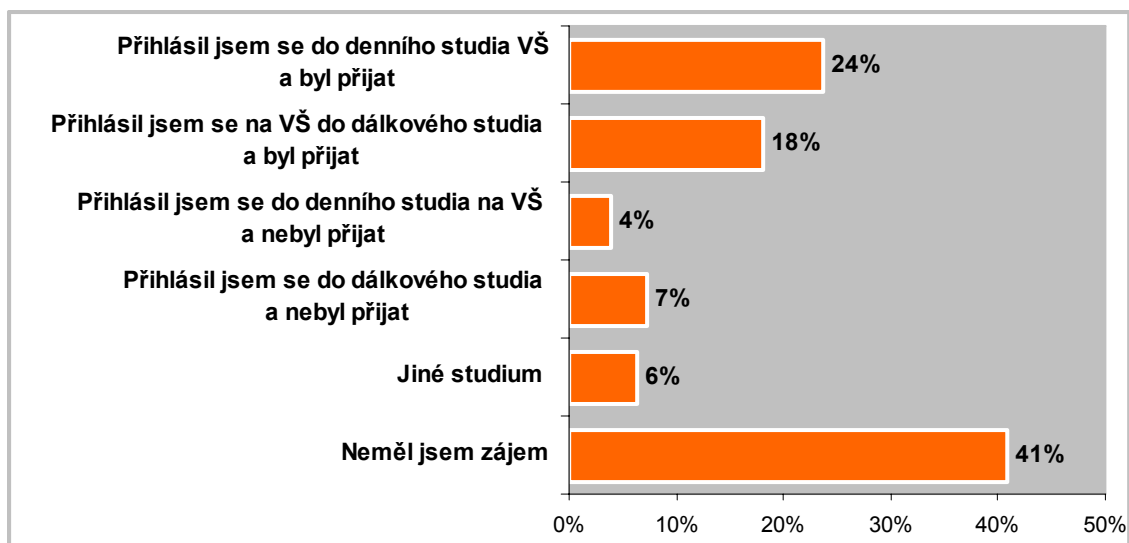
2.3 Realizace studijních plánů po absolvování VOŠ

▪ Zájem o pokračování ve studiu po ukončení VOŠ

Z hlediska dalších pracovních a studijních záměrů můžeme absolventy VOŠ rozdělit zhruba na tři základní skupiny. První skupinu tvoří kolem 40 % absolventů, kteří neměli zájem dále studovat a chtěli se věnovat pracovní a výdělečné činnosti jako zaměstnanci, případně začít samostatně podnikat nebo pracovat v rodinné firmě.

Druhou významnou skupinu tvoří absolventi, kteří chtěli pokračovat ve vzdělávání a začít studovat v denním studiu na VŠ (28 %, z toho 24 % studium zahájilo). Do třetí skupiny můžeme zařadit absolventy, kteří po ukončení VOŠ chtěli kombinovat výdělečnou činnost se studiem a měli zájem studovat dále (25 %, z toho 18 % bylo přijato).

Graf 2.5: Zájem o pokračování ve studiu po ukončení VOŠ – v % odpovědí

I když procento absolventů, kteří uvedli, že měli zájem pokračovat ve studiu, může být poněkud nadhodnocené, poměrně značné podíly těch, kteří pokračují v denním (24 %) nebo dálkovém studiu (18 %) ukazují, že VOŠ pro nezanedbatelný podíl absolventů představovala určitý mezistupeň. Na tomto místě je ale třeba zmínit, že studijní záměry absolventů jsou výrazně diferencované podle jednotlivých studijních oborů (viz dále).

▪ **Úspěšnost absolventů VOŠ při pokračování ve vysokoškolském studiu**

Podívejme se, jaká byla úspěšnost absolventů VOŠ, kteří se rozhodli pokračovat v dalším studiu na vysoké škole. Celkově mělo zájem o denní vysokoškolské studium 28 % absolventů ze sledovaného vzorku, přitom 24 % zahájilo toto studium a 4 % při přijímacím řízení nebyla úspěšná. K dálkovému studiu se přihlásilo celkově 25 % absolventů, přitom 18 % studium zahájilo a 7 % nebylo přijato. U obou typů studia – denního i dálkového uvedla 2 % absolventů, že studium ve sledovaném období opustili.⁹

Tabulka: 2.2: Úspěšnost absolventů VOŠ při pokračování ve studiu (v %)

Chtěl/a jste po ukončení VOŠ dál studovat?	Ještě studuji	Studium jsem dokončil	Studia jsem zanechal	Nestudoval	Celkový součet
Neměl jsem zájem	0%	0%	0%	41%	41%
Přihlásil jsem se do denního studia VŠ a byl přijat	17%	4%	2%	0%	24%
Přihlásil jsem se na VŠ do dálkového studia a byl přijat	14%	2%	2%	0%	18%
Přihlásil jsem se do denního studia na VŠ a nebyl přijat	0%	0%	0%	4%	4%
Přihlásil jsem se do dálkového studia a nebyl přijat	0%	0%	0%	7%	7%
Jiné studium	1%	2%	0%	4%	7%
Celkový součet	32%	8%	5%	55%	100%

▪ **Započtení studia VOŠ při následujícím studiu na vysoké škole**

Jedním z problémů spojených s volbou studia na vyšší odborné škole, na který absolventi VOŠ upozorňovali, je nedostatečná prostupnost mezi vyššími odbornými školami a bakalářským vysokoškolským studem. Větší prostupnost je zajištěna především u těch VOŠ, které navázaly s některou z vysokých škol spoluprací. I když současný zákon umožňuje uznání části studia na VOŠ, není toto uznání garantováno obecně.

Součástí šetření proto bylo i zjištění, do jaké míry byla absolventům VOŠ započtena část studia při přijetí na VŠ. Z výsledků vyplývá, že přibližně 42 % z těch absolventů, kteří pokračovali ve vysokoškolském studiu, uvedlo, že jim část studia byla započtena. Rozsah započteného studia se ale výrazně liší, a to i podle skupin oborů. Zatímco některým studentům bylo uznáno jen několik zkoušek, jiní uvedli, že jim byl započten rok, 2 roky studia nebo dokonce prakticky celé studium VOŠ. Někteří absolventi VOŠ tak získali

⁹ Vzhledem ke způsobu sběru dat, kdy tendenci odpovídat mají spíše úspěšnější absolventi, můžeme předpokládat, že zjištěné údaje mohou být mírně nadhodnocené. Větší vypovídací schopnost můžeme předpokládat u zjištění, která ukazují úspěšnost absolventů jednotlivých skupin oborů, které jsou uvedeny v následující kapitole.

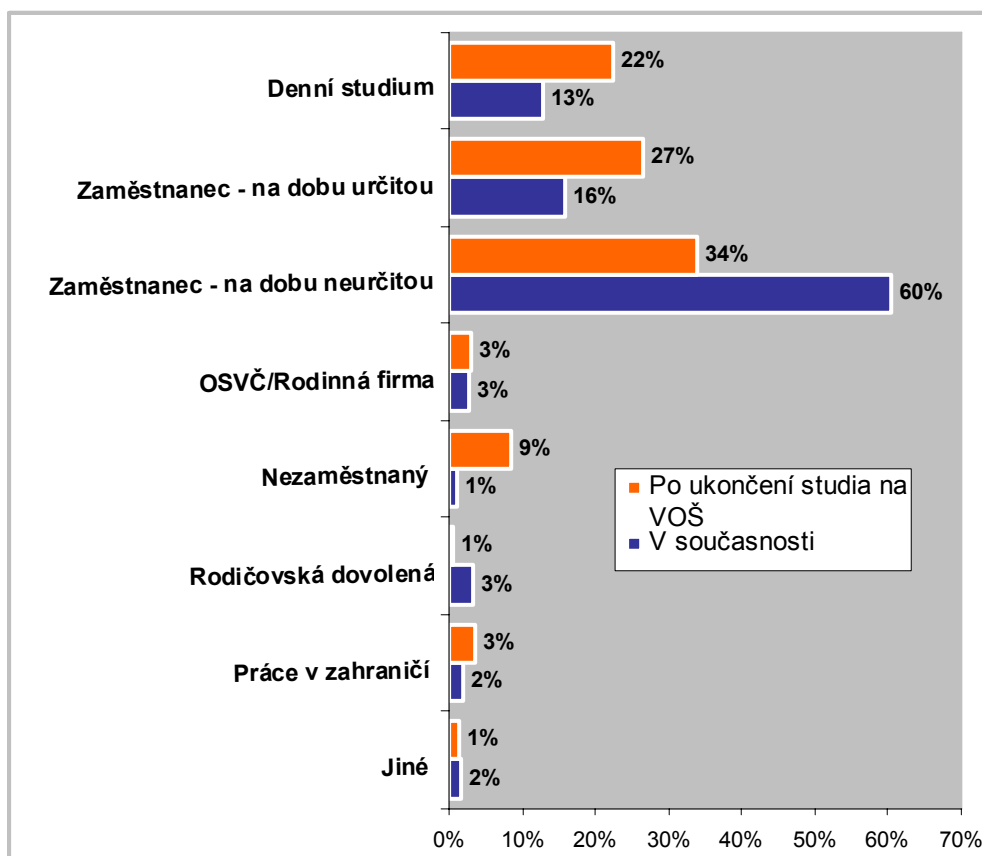
bakalářský titul jen s malým časovým zpožděním a úsilím, zatímco jiní museli absolvovat téměř celé studium od začátku.

2.4 Pracovní aktivita a způsob získání zaměstnání

Po ukončení studia na VOŠ získalo zaměstnání téměř 65 % absolventů, přitom mírně nadpoloviční část z nich (37 %) získala pracovní poměr na dobu neurčitou a 27 % bylo zaměstnáno na dobu určitou. Další přibližně 3 % se uplatnila v rodinné firmě nebo jako osoby samostatně výdělečně činné a stejné procento se uplatnilo v zahraničí. Kolem 9 % absolventů ze sledovaného vzorku bylo po ukončení studia nezaměstnaných. Přibližně 22 % absolventů se věnovalo dennímu studiu.

S odstupem tří let od ukončení studia se podíl těch, kteří jsou ekonomicky aktivní, zvýšil na 87 %. Naopak na minimum se snížil podíl nezaměstnaných. Rovněž poklesl i podíl těch, kteří pouze studují na 13 % (někteří kombinují denní studium s prací, například na dohodu o pracovní činnosti nebo o provedení práce). Úspěšné zapracování na začátku pracovní dráhy je patrné i z nárůstu podílu absolventů, kteří pracují po třech letech na smlouvu na dobu neurčitou, který dosáhl 60 %.

Graf 2.6: Jaké bylo a je vaše uplatnění po ukončení VOŠ (v % odpovědí)

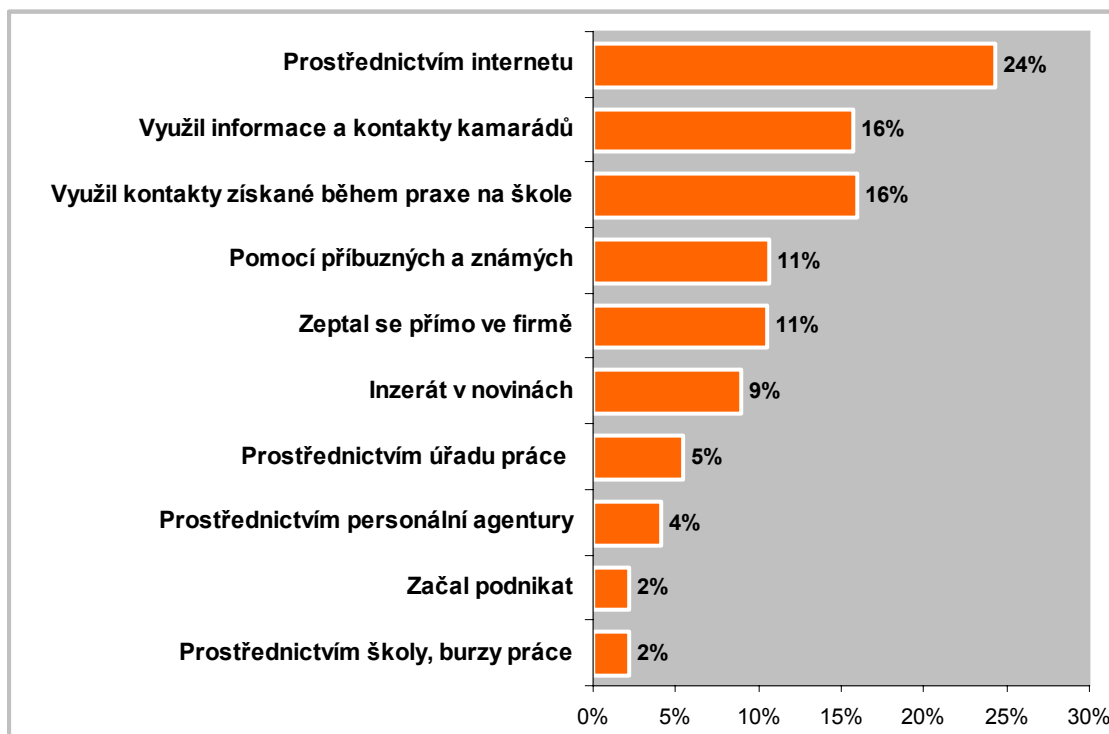
Způsob získání zaměstnání

Jedním z témat šetření bylo i zjištění, jaké strategie vedoucí k získání zaměstnání absolventi vyšších odborných škol využívají, zda preferují spíše formální způsoby hledání zaměstnání, nebo využívají sociálních sítí rodičů a známých.

Výsledky ukazují, že nejčastěji získávali absolventi VOŠ zaměstnání prostřednictvím internetu (24 %). Poměrně často vedly k získání zaměstnání i informace od kamarádů a vrstevníků (16 %) nebo kontakty získané během praxe na škole (16 %). Ukazuje se tak, že absolventi VOŠ využívají k získání zaměstnání jak formální kanály, jako je internet, tak na druhé straně sociální

sít, kterou si vytvořili sami. Až na čtvrtém místě tohoto žebříčku je pomoc rodiny a příbuzných (11 %), což ukazuje nižší závislost absolventů VOŠ na rodičích ve srovnání se středoškoláky a jejich méně časté spoléhání na rodinné kontakty. Přestože většina absolventů v závěru studia uváděla, že jedním ze způsobů hledání zaměstnání, které chtějí realizovat, je přímé oslovení firem, zaměstnání získala tímto způsobem jen asi desetina dotázaných.

Graf 2.7: Jakým způsobem jste získal své první zaměstnání? (v % odpovědí)

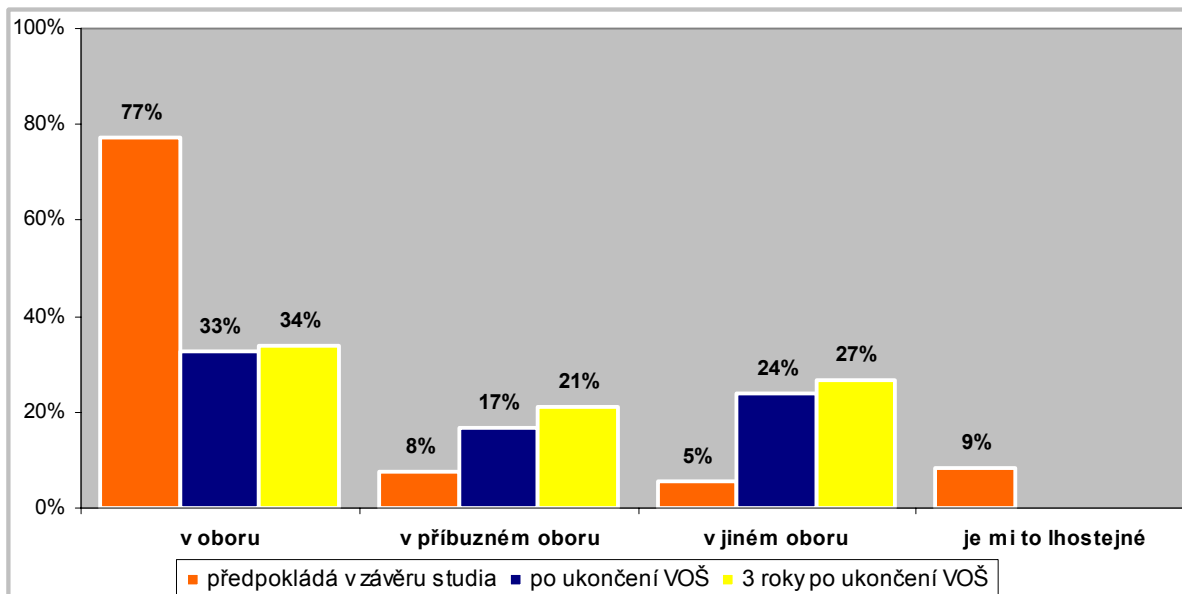
2.5 Práce v oboru a důvody pro odchod do jiných oborů

Jednou z podstatných otázek, které se vztahují k uplatnění absolventů škol, je, zda po ukončení školy pracují ve svém oboru, nebo odcházejí za prací do jiných oborů. Vysoký nesoulad může naznačovat problémy s uplatněním některých oborů na trhu práce nebo nízkou atraktivitu a s tím související nezájem v oboru pracovat. Na druhé straně je pozitivní, pokud jsou absolventi dostatečně flexibilní a jsou schopni změnit profesi podle situace na trhu práce.

Podíváme-li se na graf, který porovnává zájem absolventů VOŠ uplatnit se v oboru v závěru studia a reálnou situaci po ukončení VOŠ a následně po třech letech, je zřejmé, že **absolventi VOŠ měli v závěru studia poměrně značný zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru. Tento záměr vyjádřilo asi 77 % z nich, skutečné uplatnění v oboru získalo po ukončení studia jen kolem 33 % z nich a tento podíl se v dalších třech letech prakticky nezměnil. Dalších asi 17 % se uplatnilo v příbuzném oboru a kolem 24 % odešlo po ukončení studia do jiného oboru. S odstupem tří let došlo již jen k mírnému přesunu do jiného oboru, takže výsledný podíl pracujících mimo obor dosáhl přibližně 27 %.**¹⁰

¹⁰ V kategorii absolventů středních škol je podíl pracujících mimo obor vyšší – přibližně 36 % - 40 %.

Graf 2.8: Pracovní uplatnění absolventů VOŠ v oboru (v % odpovědí)

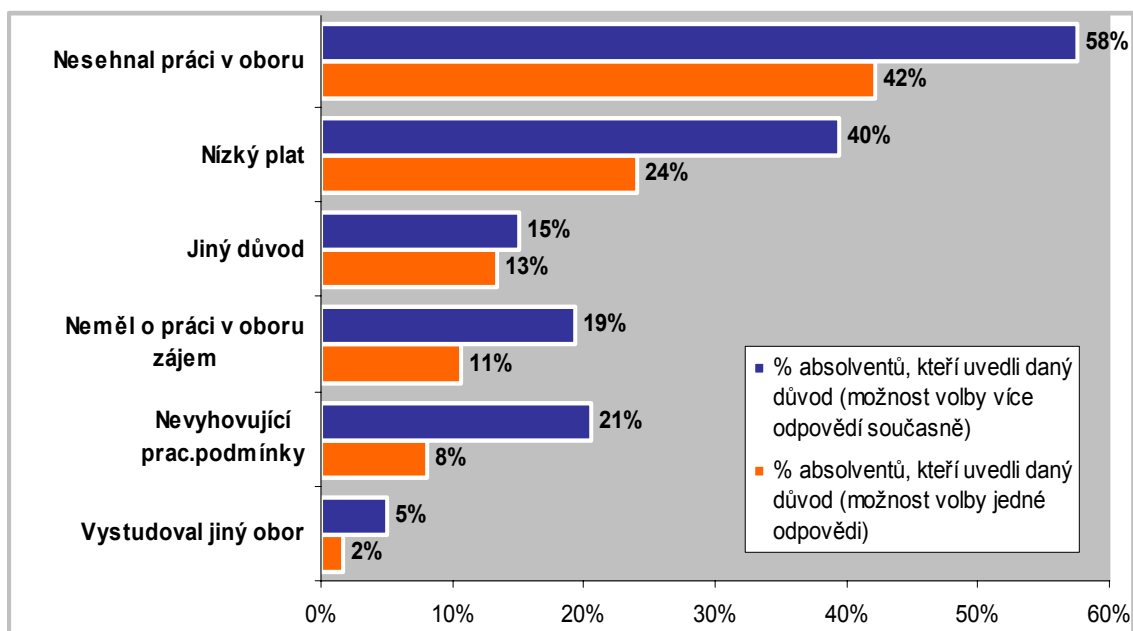

▪ **Důvody pro práci v jiném oboru**

Na rozdíl od absolventů středních škol, kteří poměrně často uvádějí, že odešli pracovat do jiného oboru, protože o vystudovaný obor ztratili zájem, nejčastějším důvodem odchodu z profese u absolventů VOŠ je, že nesehnali ve vystudovaném oboru práci (58 %). Na druhém místě mezi uváděnými důvody je nižší plat (40 %). Nezájem o práci v oboru (19 %) a nevyhovující pracovní podmínky (21 %) nejsou zpravidla tím nejdůležitějším důvodem, často jsou ale uváděny jako jeden z důvodů, které se na rozhodnutí odejít z vystudovaného oboru podílely.

Z uvedených zjištění, která dávají respondentům možnost uvést více odpovědí zároveň, je zřejmé, že roli v rozhodnutí odejít z oboru hraje celý komplex podmínek, v řadě případů se tedy zřejmě nejedná jen o to, že by absolvent skutečně nesehnal žádnou práci v oboru, jako spíše o to, že nesehnal práci v oboru, kterou by považoval za zajímavou, včetně vyhovujících pracovních a platových podmínek.

Graf 2.9: Důvody pro práci v jiném oboru (v % odpovědí)

▪ **Vztah absolventů VOŠ k profesi**

Vzhledem k odchodům absolventů středních i vyšších odborných škol z vystudované profese byly součástí šetření i otázky týkající se budoucích záměrů absolventů pracovat ve vystudovaném oboru, případně zůstat v tom oboru, do kterého absolvent ve sledovaném období 3 let od ukončení studia odešel.

Z hlediska vztahu k profesi bylo zjištěno, že většina absolventů má zájem zůstat v profesi, ve které pracuje (86 %). Zajímavé je, že absolventi, kteří pracují po třech letech přímo ve svém oboru, v něm zpravidla chtějí zůstat, jen 9 % z nich uvádí, že je profese nebaví a jakmile budou mít příležitost, tak odejdou. Absolventi pracující ve svém oboru jsou zároveň méně často připraveni využít zajímavější nabídky na pracovní místo v jiném oboru (67 % oproti 78 % z těch, kteří v současnosti pracují v odlišném oboru).

Naopak nejčastěji chtějí změnit profesi ti absolventi, kteří již dříve ze svého oboru odešli a pracují ve zcela odlišné profesi. Z nich téměř čtvrtina (23 %) uvádí, že je profese nebaví a jakmile budou mít příležitost, tak odejdou. To ukazuje, že práce v jiném oboru je pro část absolventů vyšších odborných škol spíše náhradním nebo přechodným řešením. To může být způsobeno jednak tím, že absolvent nenašel vhodnou práci v oboru a má zájem se do oboru vrátit, nebo tím, že se nachází ve stadiu hledání vhodného uplatnění, kdy zkouší různé profese.

Tabulka: 2.3: Vztah absolventů k profesi – podle toho, jakou profesi v současnosti vykonávají

Kladné odpovědi v % (Ano+Spíš ano)	Chci zůstat v profesi, ve který nyní pracuji	Chci zůstat v profesi, pokud najdu výhodnější místo, tak toho využiji	Profese mě příliš nebaví, jakmile budu mít příležitost, tak odejdu
V současnosti pracuje:			
Ve vystudovaném oboru	94%	67%	9%
V příbuzném oboru	88%	76%	11%
V jiném oboru	75%	78%	23%
Celkem (bez rozlišení práce v oboru)	86%	73%	14%

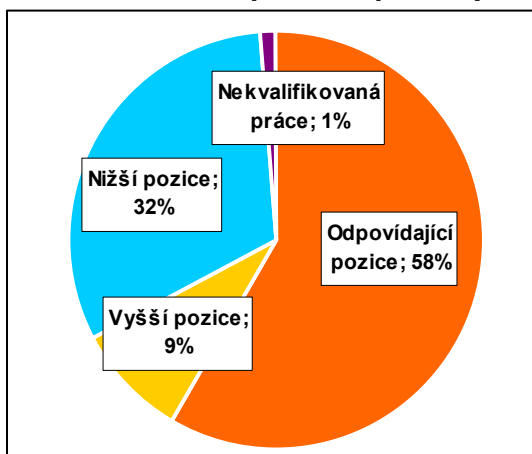
▪ **Na jakých pozicích se absolventi VOŠ uplatňují?**

Jedním z měřítek úspěšnosti vstupu na trh práce je získání pracovní pozice odpovídající vzdělání. Podívejme se, zda se nespokojenost části absolventů VOŠ, kteří si stěžují na nižší prestiž tohoto typu vzdělání, projevuje v reálném pracovním životě, tedy do jaké míry se po vstupu na trh práce podařilo absolventům VOŠ obsadit odpovídající pracovní pozice.

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že přibližně 58 % absolventů VOŠ se uplatnilo na pozici, která odpovídá tomuto vzdělání, a 9 % uvádí, že pro jejich pozici je vhodnější vyšší vzdělání. Naopak necelá třetina absolventů uvádí ve sledovaném období 3 let od ukončení VOŠ, že pracuje na nižší pozici, tedy na pozici, pro kterou je dostačující maturitní úroveň vzdělání, případně nižší. Srovnáme-li toto zjištění s jinými výzkumy, ukazuje se mírně větší nesoulad mezi získaným vzděláním a obsazenou pracovní pozicí¹¹. Tento nesoulad je ale jak směrem „nahoru“, tak i směrem „dolů“. **V zásadě můžeme konstatovat, že výsledky šetření**

¹¹ Například šetření Burda, V., Festová, J., Úlovcová, H., Vojtěch, J.: „Přístup mladých lidí ke vzdělávání a jejich profesní uplatnění“ uvádí podíl absolventů s maturitou, kteří obsadili pracovní pozici odpovídající vzdělání 74 %, nižší pozici 23 % a vyšší pozici 3 % (str. 40). Vzhledem k plánovanému šetření, které bude realizováno s odstupem 6 let od ukončení studia na VOŠ bude možné sledovat, zda se situace v obsazování pracovních pozic s delší praxí zlepšuje.

Graf 2.10: Získaná pracovní pozice (v % odpovědí)

naznačují určitou nejednoznačnost v přijímání absolventů zaměstnavateli a v jejich uplatnění vzhledem k získanému vzdělání.

Pozitivním zjištěním je, že podíl absolventů vykonávajících nekvalifikované práce je minimální – kolem 1 %.

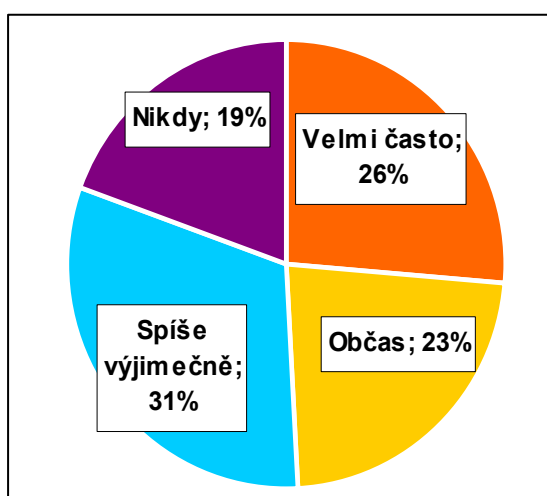
Z dále uvedené tabulky, která ukazuje vztah mezi prací v oboru a zastávanou pracovní pozicí, je patrné, že **absolventi, kteří zůstali ve svém oboru, pracují častěji na odpovídající pozici (77 %), naopak absolventi VOŠ, kteří se uplatnili v jiných oborech, pracují na odpovídající pozici jen asi ve 40 % případů a naopak relativně častěji zastávají nižší pozici než odpovídá této úrovni vzdělání (44 %).**

Tabulka: 2.4: Získaná pracovní pozice – podle práce v oboru, v % odpovědí

Pracovní uplatnění v současnosti (3 roky od ukončení VOŠ)	Odpovídající pozice	Vyšší pozice	Nižší pozice	Nekvalifikovaná práce	Celkem
Pracuje ve vystudovaném oboru	77%	5%	18%	0%	100%
Pracuje v příbuzném oboru	51%	10%	39%	0%	100%
Pracuje v jiném oboru	40%	12%	44%	3%	100%
Celkový součet	58%	9%	32%	1%	100%

▪ **Využívání znalosti cizího jazyka v zaměstnání**

Graf 2.11 Využívání cizího jazyka (v % odpovědí)

Znalost cizího jazyka patří ze strany zaměstnavatelů k často požadovaným kompetencím, na druhé straně je to kompetence, která z hlediska spokojenosti absolventů s její úrovní patří k nejhůře hodnoceným. Podívejme se, jaké je skutečné využívání této kompetence v zaměstnání u absolventů vyšších odborných škol.

Více než čtvrtina absolventů uvedla, že cizí jazyk ve svém zaměstnání využívají velmi často (26 %), 23 % občas. Polovina absolventů využívá cizí jazyk výjimečně (31 %) nebo vůbec (19 %).

2.6 Stabilita a uplatnění v zaměstnání

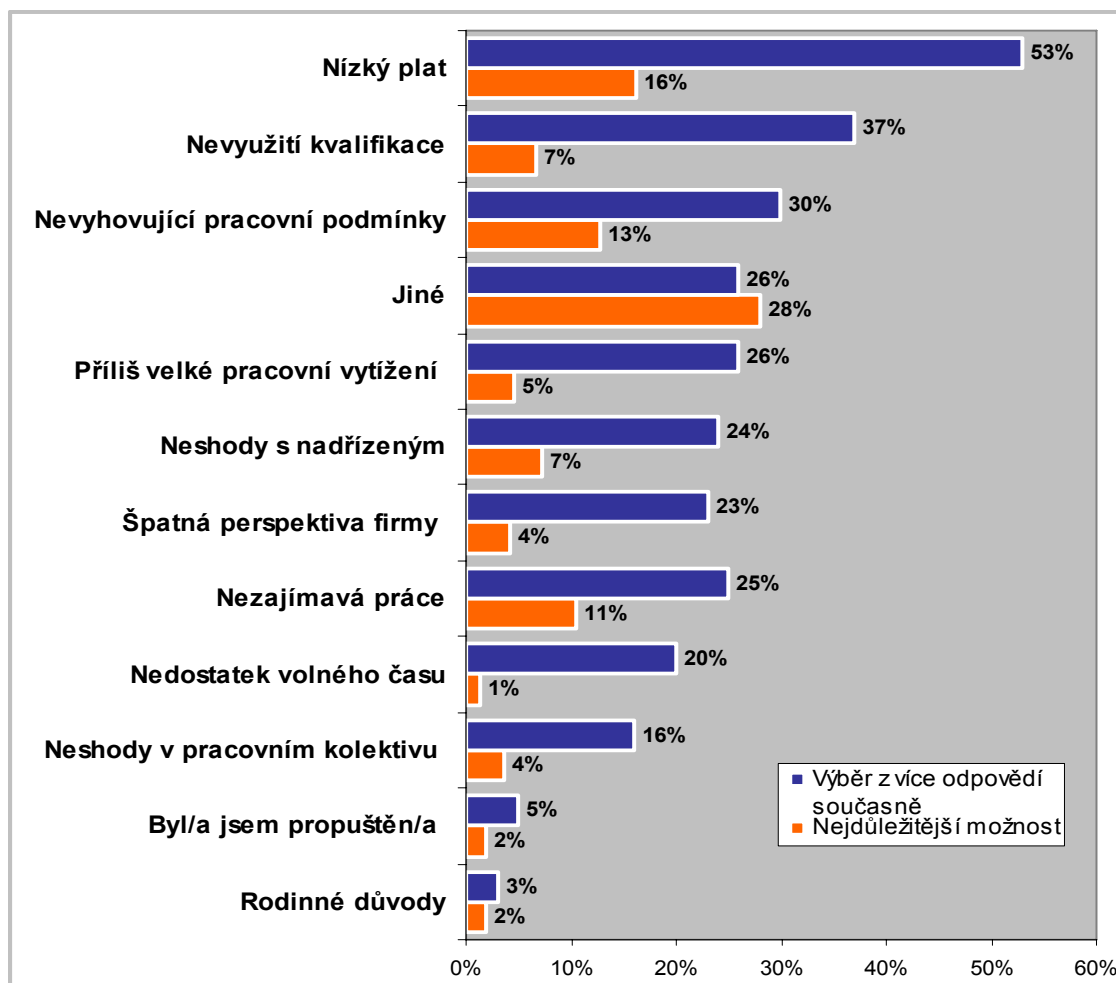
Úspěšnost přechodového procesu ze školy do zaměstnání můžeme sledovat i ve vztahu k získání perspektivního a stabilního zaměstnání. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že přibližně 54 % absolventů VOŠ pracuje v období 3 let od ukončení studia na vyšší odborné škole ve svém prvním zaměstnání, naopak asi 46 % ve sledovaném období zaměstnavatele změnilo.

Z těch, kteří zaměstnání změnili, pracuje 67 % ve svém druhém zaměstnání a 27 % v třetím zaměstnání, pouze 6 % z těch, kteří nezůstali ve svém prvním zaměstnání, změnili zaměstnavatele častěji.

▪ Důvody změny zaměstnání

K nejčastějším důvodům pro změnu zaměstnání patří nízký plat, který byl nejdůležitějším důvodem odchodu ze zaměstnání pro 16 % absolventů VOŠ. Zajímavé je, že **relativně frekventovaným důvodem je nevyužití kvalifikace, který nepatří k nejvýznamnějšími z hlediska rozhodujícího důvodu pro změnu zaměstnání, ovlivnil ale přibližně 37 % absolventů.** K dalším důvodům, které ovlivnily odchod ze zaměstnání, patřily například příliš velké pracovní vytížení (26 %), neshody s nadřízeným (24 %), špatná perspektiva firmy (23 %) nebo nezajímavá práce (25 %). V kategorii jiné důvody jsou zahrnuty odchody po vypršení smlouvy na dobu určitou nebo zrušení pracovního místa, likvidace firmy, ukončení zástupu za mateřskou dovolenou a podobně. Uváděn je také odchod do zahraničí za prací, přestěhování nebo nástup na mateřskou dovolenou.

Graf 2.14: Důvody změny zaměstnání (v % odpovědí)

2.7 Očekávání absolventů VOŠ ve vztahu k pracovnímu uplatnění

Hodnoty práce a očekávání absolventů VOŠ ve vztahu k pracovnímu uplatnění ukazuje tabulka, v níž je znázorněna míra důležitosti daného aspektu pracovního uplatnění na škále od 1 do 5, kde 1 je nejvyšší hodnota, zatímco 5 nejnižší. Ve vztahu k zaměstnání je pro absolventy VOŠ nejpodstatnější jistota pracovního místa a zajímavá práce. Podstatná je možnost dalšího vzdělávání a školení a vysoký příjem. Pro ženy je důležitější možnost zkombinovat práci a rodinu a nepracovat pod tlakem, naopak vysoký příjem je důležitější pro muže. Pružná pracovní doba a dostatek volného času jsou rovněž poměrně podstatné a neliší se podle pohlaví. Rozdíly mezi muži a ženami najdeme u dalších aspektů práce. Možnost kariérního postupu je o něco podstatnější pro muže, zatímco dělat něco užitečného pro společnost je častější motivací u žen. Ženy také častěji požadují, aby nemusely daleko dojíždět, což zřejmě souvisí s lepší možností zkombinovat práci s rodinou. Možnost řídit podřízené ve sledovaném období 3 let od ukončení studia není obecně pro absolventy VOŠ příliš podstatná.

Tabulka 2.5: Hodnocení důležitosti vybraných aspektů zaměstnání (průměr na škále 1-5, kde 1 je nejvyšší hodnocení)

Aspekt pracovního uplatnění	Všichni – průměr	Muži – průměr	Ženy - průměr
Jistota zaměstnání	1,46	1,59	1,40
Zajímavá práce	1,46	1,42	1,47
Možnost zkombinovat práci a rodinu	1,70	1,95	1,60
Možnost vzdělávání, školení	1,75	1,78	1,74
Nepracovat pod tlakem, práce bez stresu	1,86	2,11	1,76
Vysoký příjem	1,89	1,79	1,93
Výhodná pracovní doba (pružná, flexibilní)	1,92	1,95	1,91
Dostatek volného času	1,96	1,94	1,97
Možnost kariérního postupu	2,06	1,92	2,12
Možnost dělat něco užitečného pro společnost	2,12	2,39	2,01
Prestiž vykonávané profese	2,25	2,22	2,26
Nemuset daleko dojíždět	2,28	2,50	2,18
Možnost pracovat samostatně	2,17	2,24	2,14
Možnost řídit podřízené	3,35	3,15	3,43

3. Situace absolventů vybraných skupin oborů VOŠ

V této kapitole se zaměříme na srovnání jednotlivých vybraných skupin oborů. Tento přístup umožňuje odhalit diference mezi jednotlivými skupinami a upozornit tak na specifický charakter oborů, případně na problémy, které se v určitých skupinách oborů vyskytují.

Na úvod můžeme konstatovat, že **mezi jednotlivými zkoumanými skupinami oborů byly zjištěny výrazné diference v řadě oblastí**. Rozdíly jsou zřejmé už při pohledu na odlišnou motivaci k výběru studia na VOŠ, míru zájmu studentů o zvolený studijní obor i další studijní ambice. Výrazné odlišnosti nacházíme i ve spokojenosti studentů s úrovní získaných znalostí a dovedností i s celkovým přínosem studia pro jejich profesionální dráhu. Podstatnou skutečností jsou odlišné možnosti následného uplatnění na trhu práce, ve kterých se odráží míra nezaměstnanosti absolventů daného oboru. Z komplexního hlediska tak vystupuje do popředí rozdílnost vzdělávacích drah charakteristických pro jednotlivé obory i skutečnost, že různé obory na VOŠ jsou spojeny s diferencovaným očekáváním studentů a plní tak do jisté míry odlišné funkce.

3.1 Volba studia na VOŠ podle skupin oborů

▪ Důvody pro volbu studia na VOŠ

Jak již bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, důvody pro volbu studia na VOŠ se poměrně výrazně liší podle jednotlivých skupin oborů a do jisté míry ukazují, jak různá jsou očekávání studentů ve vztahu k vyšším odborným školám a jak odlišnou roli tento typ školy hraje v souvislosti s odlišným odborným zaměřením.

Podíváme-li se konkrétně na jednotlivé skupiny oborů, pak největší zájem přímo o studium VOŠ měli absolventi **strojírenských oborů** (kolem 40 %), hlavní motivací byl zájem o studium konkrétního oboru na VOŠ (77 %). Častější motivací pro volbu studia strojírenských oborů na VOŠ jsou i obavy z příliš obtížné výuky na vysoké škole a předpoklad, že studium VOŠ bude snadnější, a dále zájem o praktičtější zaměřenou výuku. Naopak nepřijetí na vysokou školu není příliš častým důvodem volby VOŠ. Zdá se tedy, že VOŠ nepředstavuje tak často náhradní variantu jako v humanitně zaměřených oborech. Zajímavou motivací pro absolventy představovala spolupráce se zahraniční školou.

V **elektrotechnických oborech** byl podobně jako v oborech se strojírenským zaměřením častějším důvodem předpoklad snadnější výuky na VOŠ oproti VŠ (56 %), výrazněji se zde ale objevuje i nepřijetí na VŠ (22 %) nebo názor, že přijetí na VOŠ usnadní pozdější vstup na VŠ (26 %).

Rozhodnutí absolventů studovat VOŠ se zaměřením na **ekonomiku a administrativu** bylo relativně často ovlivněno nepřijetím na VŠ (55 %), obavami z nepřijetí na VŠ (24 %) nebo dostupností školy (43 %). Výsledky tak ukazují, že volba studia na VOŠ je v tomto oboru poměrně často náhradním řešením.

V oborech skupiny **Hotelnictví, gastronomie a turismus** se jako motivace často objevuje zájem přímo o studium na VOŠ, které souvisí se zájmem o obor vyučovaný na tomto typu školy. Zajímavou motivací je v oborech s tímto zaměřením i možnost spolupráce se zahraniční školou nebo praxe v zahraničí.

V oborech skupiny **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je nejvýraznějším důvodem pro podání přihlášky na VOŠ nepřijetí na VŠ (63 %) a představa, že vstup na VOŠ následně usnadní i studium na VŠ. Naopak zájem studovat přímo tento typ školy měla jen přibližně čtvrtina absolventů s tímto oborovým zaměřením (26 %). Absolvování VOŠ tak představuje velmi často náhradní variantu při pokračování ve studiu.

V oborech skupiny **Pedagogika a sociální péče** (jde pouze o obory zaměřené na sociální problematiku) je rovněž nejvýraznějším důvodem pro podání přihlášky na VOŠ nepřijetí na VŠ (51 %) a představa, že vstup na VOŠ následně usnadní i studium na VŠ.

Tabulka 3.1: Důvody pro volbu studia na VOŠ (tučně nejvyšší hodnoty v řádcích)

Důvody pro volbu studia na VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Chtěl jsem studovat právě tento typ školy	39%	30%	31%	40%	26%	35%	32%
Zajímal mě konkrétní obor otevíraný na VOŠ	77%	55%	45%	66%	47%	60%	55%
Ovlivnila mě blízkost školy, snadné dojíždění	27%	38%	43%	21%	31%	11%	29%
Měl jsem zájem o prakticky zaměřenou výuku	50%	39%	22%	24%	23%	37%	30%
Studium na VOŠ se mi zdálo snadnější než VŠ	50%	56%	36%	29%	26%	25%	34%
VOŠ nabízela spolupráci se zahraniční školou, zajímavou praxi	14%	2%	3%	13%	2%	8%	6%
Domníval jsem se, že bych na VŠ nebyl přijat	11%	22%	24%	13%	16%	18%	18%
Hlásil jsem se na VŠ, ale nebyl jsem přijat	11%	33%	55%	38%	63%	51%	48%
Domníval jsem se, že po ukončení studia se na VŠ dostanu snadněji	9%	26%	7%	8%	21%	22%	16%

▪ **Opakovaná volba oboru – míra identifikace s oborem**

Určité rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů najdeme nejen v odlišném zájmu studovat VOŠ nebo VŠ jako typ studia, ale i v oblasti zájmu o samotný studijní obor.

Z následující tabulky je zřejmé, že největší zájem studovat znovu stejný obor by měli strojaři a absolventi sociálních oborů (přes 80 %), stejný obor by si zvolilo i značné procento absolventů elektrotechnických oborů (78 %). Naopak nejnižší je tento podíl u absolventů oborů s právním zaměřením (73 %).

Tabulka 3.2: Míra identifikace s oborem – 3 roky od ukončení studia na VOŠ

Skupina oborů studia VOŠ	% absolventů, kteří by zvolili stejný obor
Strojírenství a strojírenská výroba	86%
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	78%
Ekonomika a administrativa	75%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	77%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	73%
Pedagogika, učitelství a sociální práce	82%
Všichni	77%

▪ **Důvody pro volbu jiného studijního oboru (na VOŠ případně i na VŠ)**

Důvody, proč by si absolventi VOŠ zvolili při případné opakované volbě jiný studijní obor, se poměrně výrazně liší u jednotlivých skupin oborů.

Ve **strojírenských oborech** patřil k hlavním důvodům nízký výdělek (50 %), obtížnost hledání zaměstnání (50%) a obtížnost studia (17%).

V **elektrotechnických oborech** se jako nejčastější důvod objevuje ztráta zájmu o obor (59 %). Podobně jako ve strojírenství se zde neobjevuje, že obor není perspektivní.

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** se jako důvod pro volbu jiného oboru objevuje odpověď „obor mě přestal zajímat“ (47 %), případně odpověď, že absolvent nechtěl obor původně vůbec studovat (25 %). Podstatnějším důvodem je i nízká úroveň přípravy v oboru (19 %).

V oborech se zaměřením na **hotelnictví a turismus** vyplývají hlavní důvody, proč by si absolventi raději vybrali jiný obor, z problémů souvisejících s uplatněním na trhu práce, především s nízkým výdělkem (54 %) a obtížným hledáním zaměstnání (50 %).

Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je ze všech sledovaných oborů nejvyšší zastoupení odpovědi, že obor vlastně nechtěl studovat (31 %). Nejčastěji se zde vyskytuje i odpověď, že se v oboru obtížně hledá zaměstnání (57 %).

Dominantním důvodem pro volbu jiného oboru je u absolventů v oborech se **sociálním zaměřením** nízký výdělek (88 %) a neperspektivnost oboru (42 %), což může rovněž souviset s nízkým nárůstem mzdy.

Tabulka 3.3: Důvody pro změnu oboru v případě, že by absolvent mohl hypoteticky svoji volbu zopakovat (tučně nejvyšší hodnoty v řádcích)

	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie, a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika, a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Obor jsem vlastně nechtěl/a studovat	17%	14%	25%	8%	31%	19%	21%
Obor mne přestal zajímat	0%	59%	47%	25%	14%	19%	30%
Obor neumožňuje dobrý výdělek	50%	14%	11%	54%	40%	88%	40%
V oboru se obtížně hledá zaměstnání	50%	23%	33%	50%	57%	38%	42%
Obor není perspektivní	0%	0%	8%	25%	24%	42%	19%
Úroveň přípravy v oboru je nízká	0%	9%	19%	17%	14%	4%	13%
Obor byl příliš náročný	17%	5%	6%	0%	0%	4%	3%

▪ **Opakovaná volba studia na vyšší odborné škole v rozdělení podle oborů**

Spokojenost absolventů se zvoleným typem školy byla zjišťována na základě dotazu, zda by si absolventi zvolili znovu vyšší odbornou školu, nebo by dali přednost vysokoškolské formě studia.

Jediným skupinou oborů, kde uvedla nadpoloviční většina absolventů (55 %), **že by opět studovali VOŠ** jako tento typ studia, je **Strojírenství a strojírenská výroba**.

Poměrně vysoký podíl absolventů uvádí pozitivní postoj k tomuto typu studia i v **elektrotechnických oborech (36 % by volilo znovu VOŠ)**, na druhou stranu, jak bylo zmíněno v předchozím textu, je zde značný podíl těch, kteří jsou nespokojeni s úrovní znalostí, kterou na VOŠ ve svém oboru získali.

Tabulka 3.4: Zájem absolventů studovat znovu VOŠ, případně VŠ – s odstupem 3 let od ukončení studia na VOŠ – podle oborů (v % odpovědí)

Skupina oborů studia VOŠ	Studoval by znovu VOŠ	Studoval by raději VŠ	Celkový součet
Strojírenství a strojírenská výroba	55%	45%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	36%	64%	100%
Ekonomika a administrativa	30%	70%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	28%	72%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	24%	76%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	36%	64%	100%
Celkový součet	32%	68%	100%

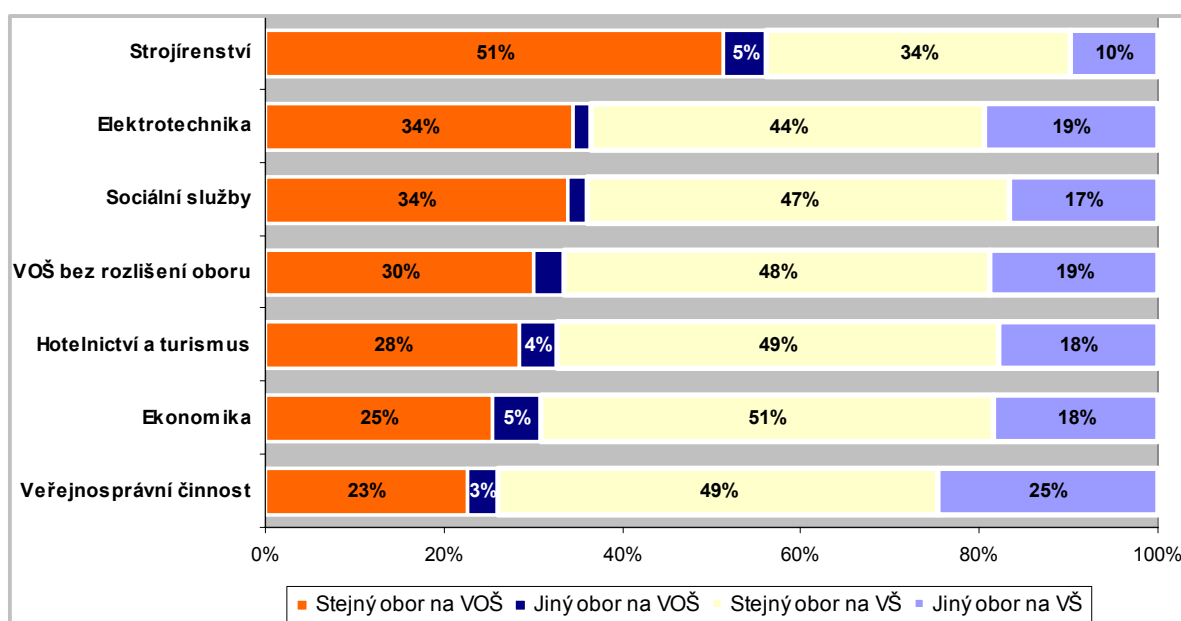
Stejný podíl absolventů, kteří by si znovu zvolili VOŠ, najdeme i u **oborů se sociálním zaměřením** (36 %).

V ostatních **humanitně orientovaných oborech, které byly součástí tohoto šetření**, to znamená ekonomických a právních oborech a v oboru Gastronomie, hotelnictví a turismus **by kolem 70 % absolventů zvolilo při možnosti zopakovat svoji volbu raději studium na vysoké škole.**

▪ **Souhrnné porovnání volby oboru a typu vzdělání – podle oborů**

Zajímavé srovnání týkající se volby oboru a volby vzdělání poskytuje kombinace údajů o opakované volbě oboru vzdělání a typu školy.

Graf 3.1: Opakovaná volba oboru studia a typu školy (v % odpovědí)

Porovnáme-li oba aspekty vzdělávací volby, tedy volbu oboru i typu školy, jak ji znázorňuje graf, je zřejmé, že ve srovnání s ostatními obory jsou se svojí volbou jednoznačně nejspokojenější strojaři, z nichž by stejný obor na VOŠ studovala znovu více než polovina z nich (51 %). U všech ostatních sledovaných oborů je tento podíl podstatně nižší. V elektrotechnických a sociálních oborech dosahuje necelých 35 %. V ekonomických a ve skupině Hotelnictví a turismus se pohybuje kolem 28 % a 25 %. **Nejnižší je u absolventů skupiny oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnosti, kde by si stejný obor a typ studia zvolila méně než čtvrtina absolventů.**

▪ **Důvody upřednostnění studia na VŠ – podle skupin oborů**

Zatímco některé důvody, které absolventi uvádějí v souvislosti s možností zopakovat volbu, jsou zastoupeny poměrně rovnoměrně a v jednotlivých skupinách oborů se příliš neliší, některé důvody jsou v určitých skupinách oborů podstatně frekventovanější a naznačují některá slabá místa ve výuce nebo problematičtější postavení absolventů těchto oborů na trhu práce.

Dominantním důvodem pro přednostní volbu studia na VŠ u všech sledovaných skupin oborů je větší prestiž bakalářského nebo magisterského studia, kterou uvádí jako jeden z důvodů 85 % – 94 % absolventů. Na druhé straně nízká úroveň vzdělání na VOŠ není zpravidla důvodem, proč by absolventi dali raději přednost studiu na VŠ. Výjimkou jsou **absolventi elektrotechnických oborů**, z nichž téměř čtvrtina (24 %) uvedla, že by dala přednost VŠ studiu právě z důvodu **nízké úrovně vzdělání na VOŠ**. Tento negativní obrázek doplňuje i poměrně vysoký podíl absolventů v této skupině oborů, kteří by raději studovali VŠ, protože jsou špatně připraveni pro praxi (8 %). Srovnáme-li jednotlivé skupiny oborů, pak **vyšší plat a lepší postavení na trhu práce** by byl nejčastějším důvodem volby vysokoškolského studia u ostatních sledovaných oborů. Zajímavý je poněkud odlišný pohled na „lepší platové ohodnocení“ u absolventů skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus, kde více než polovina absolventů tento důvod pro změnu oboru či typu studia neuvádí.

Tabulka 3.5: Důvody, proč by absolventi VOŠ 3 roky od ukončení studia při hypotetické opakované volbě raději zvolili VŠ

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika, a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Nízká úroveň vzdělání na VOŠ	5%	24%	13%	10%	8%	5%	11%
Lepší platové ohodnocení	80%	58%	64%	48%	72%	69%	65%
Lepší postavení na trhu práce	85%	68%	66%	68%	73%	68%	70%
Vyšší prestiž bakalář. či magister. titulu	85%	86%	87%	83%	90%	94%	88%
Špatná příprava pro vstup do praxe	0%	8%	1%	5%	3%	1%	3%
Jiný důvod	5%	3%	7%	4%	4%	4%	4%

3.2 Realizace studijních plánů u vybraných skupin oborů

▪ **Vzdělávací aspirace a úspěšnost při pokračování ve studiu**

Poměrně výrazné rozdíly mezi jednotlivými skupinami oborů najdeme i v oblasti zájmu pokračovat po ukončení studia na vyšší odborné škole v nějaké formě vysokoškolského studia. Vzhledem ke způsobu sběru dat formou dotazníkové ankety a větší tendenci odpovídat u úspěšnějších studentů můžeme předpokládat, že procenta studujících jsou spíše nadhodnocená a mají jen orientační význam, podstatnější je vzájemné porovnání míry studijní aktivity mezi sledovanými skupinami oborů.

Porovnáme-li studijní záměry a jejich realizaci podle jednotlivých skupin oborů vzdělání v tabulce, je zřejmé, že **nejnižší zájem pokračovat ve vysokoškolském studiu měli absolventi strojírenských oborů VOŠ**. To odpovídá jejich poměrně značné spokojenosti se studiem na VOŠ, kdy by si nadpoloviční většina zvolila opět tento typ studia.

Odlišná situace je **v elektrotechnických oborech**, kde poměrně výrazný podíl absolventů nebyl s úrovní studia spokojen a vysoký je zde podíl těch, kteří pokračují

v denním (36 %) nebo dálkovém (16 %) studiu. Poměrně vysoký zájem o denní studium na VŠ měli i absolventi **sociálních oborů (33%)**.

Absolventi **ekonomických a právních oborů** pokračují méně často v denním studiu, ale častěji volí dálkovou formu studia. Absolventi ekonomických oborů také častěji volí jiné formy dalšího studia než VŠ (například zahraniční jazykové studium, bakalářské studium v Irsku, které nabízí na základě zahraniční spolupráce VOŠ Okružní v Českých Budějovicích).

Tabulka 3.6: Studijní záměry absolventů po ukončení studia na VOŠ

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Neměl jsem zájem	74%	43%	42%	51%	33%	31%	41%
Přihlásil jsem se do denního studia VŠ a byl přijat	12%	36%	12%	33%	15%	33%	24%
Přihlásil jsem se do denního studia na VŠ a nebyl přijat	0%	3%	5%	1%	5%	6%	4%
Přihlásil jsem se na VŠ do dálkového studia a byl přijat	9%	16%	21%	8%	27%	16%	18%
Přihlásil jsem se do dálkového studia a nebyl přijat	0%	0%	8%	3%	11%	13%	7%
Jiné studium	5%	3%	12%	4%	9%	2%	6%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

▪ Uznání studia na VOŠ

Část absolventů VOŠ uvádí, že jedním z důvodů pro volbu tohoto typu studia byla představa, že budou snadněji přijati k vysokoškolskému studiu. Některé VŠ, které spolupracují s VOŠ, absolventům uznávají část studia, což v některých případech umožňuje zkrátit dobu vzdělávání potřebnou k získání bakalářského nebo magisterského titulu.

Skupina oborů studia VOŠ	Podíl absolventů, kterým byla uznána na VŠ část studia VOŠ (z těch, kteří studují na VŠ)
Strojírenství a strojírenská výroba	0%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	23%
Ekonomika a administrativa	51%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	55%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	41%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	46%
Celkový součet	42%

Tabulka 3.7: Uznání části studia na VOŠ ve vybraných skupinách oborů

Z tabulky je zřejmé, že v technických oborech jsou možnosti uznávání vzdělání získaného na VOŠ poměrně nízké, v ekonomických a gastronomických oborech byl podíl absolventů, kterým VŠ uznala část studia, naopak poměrně vysoký (kolem 50 %), v právních a sociálních oborech byl tento podíl o něco nižší (přes 40 %).

▪ Úspěšnost pokračování ve studiu po ukončení VOŠ

Z tabulky, která porovnává úspěšnost absolventů jednotlivých skupin oborů při jejich pokračování v dalším studiu, je zřejmé, že výrazně větší procento neúspěšných je v elektrotechnických oborech, kde vysokoškolského studia zanechalo 15 % absolventů VOŠ. Větší podíl studentů, kteří neuspěli v dalším vysokoškolském studiu, najdeme i ve strojírenských oborech (7 %) a v oboru Právo, právní a veřejnosprávní činnost (6 %). V ostatních skupinách oborů se podíl neúspěšných pohyboval jen kolem 3 %.

Tabulka zároveň ukazuje poměrně vysoké podíly absolventů, kterým se podařilo ve sledovaném období 3 let dokončit studium v oborech skupin Ekonomika a administrativa, Gastronomie, hotelnictví a turismus a v sociálních oborech. Zatímco v ekonomických oborech jde často o jiné kratší studium, v oborech Gastronomie, hotelnictví a turismus a v sociálních oborech je vyšší procento těch, kteří ukončili studium na VŠ.

Tabulka 3.8: Úspěšnost absolventů při pokračování ve studiu po ukončení VOŠ

Skupina oborů studia VOŠ	Ještě studuji	Studium jsem dokončil	Studia jsem zanechal	Nestudoval	Celkový součet
Strojírenství a strojírenská výroba	12%	2%	7%	79%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	36%	2%	15%	48%	100%
Ekonomika a administrativa	26%	12%	3%	59%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	27%	14%	3%	56%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	37%	3%	6%	55%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	38%	11%	2%	48%	100%
Celkem – bez rozlišení oborů	32%	8%	5%	55%	100%

3.3 Pracovní uplatnění absolventů vybraných skupin oborů VOŠ

▪ Pracovní a studijní aktivita absolventů 3 roky od ukončení VOŠ

V období 3 let od ukončení studia na VOŠ zahájila převážná většina – kolem 87 % absolventů VOŠ pracovní aktivitu. Nejvyšší podíl absolventů, kteří dosud vůbec nepracovali, najdeme v elektrotechnických oborech a oborech Gastronomie, hotelnictví a turismus, zde je i relativně vyšší podíl studujících v denním studiu.

Tabulka 3.9: Zahájení pracovní činnosti absolventů v období 3 let od ukončení studia na VOŠ – podle skupin oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Začal jste v období od ukončení studia na VOŠ pracovat (podnikat)?		
	ano	ne	Celkový součet
Strojírenství a strojírenská výroba	95%	5%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	82%	18%	100%
Ekonomika a administrativa	91%	9%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	78%	22%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	90%	10%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	86%	14%	100%
Celkový součet	87%	13%	100%

Podrobnější strukturu pracovních a studijních aktivit absolventů ve sledovaných skupinách oborů ukazuje následující tabulka. Z ní je zřejmé, že zaměstnání na dobu neurčitou se nejčastěji dařilo získat strojařům (62 %) a absolventům ekonomických oborů (43 %). Absolventi gastronomických oborů relativně častěji získávali zaměstnání v rodinné firmě nebo jako osoby samostatně výdělečně činné, největší je v tomto oboru i zastoupení absolventů, kteří pracují v zahraničí. Denní studium jako hlavní aktivitu uvádějí nejčastěji elektrotechnici (28 %), absolventi sociálních oborů (31 %) a oborů skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismu (27 %).

Tabulka 3.10: Pracovní a studijní aktivita 3 roky od ukončení VOŠ – podle skupin oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnik a VT	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Denní studium	10%	28%	12%	27%	20%	31%	22%
Zaměstnanec – na dobu určitou	19%	30%	26%	17%	31%	28%	27%
Zaměstnanec – na dobu neurčitou	62%	28%	43%	28%	32%	28%	34%
OSVČ/Rodinná firma	0%	4%	3%	9%	1%	1%	3%
Nezaměstnaný	5%	6%	10%	6%	11%	9%	9%
Rodičovská dovolená	2%	0%	1%	2%	0%	0%	1%
Práce v zahraničí	2%	1%	4%	10%	2%	2%	3%
Jiné	0%	2%	1%	1%	2%	1%	1%

▪ **Způsob získání pracovního uplatnění na trhu práce – podle sledovaných skupin oborů**

V následující tabulce jsou uvedeny způsoby získání zaměstnání, které u absolventů jednotlivých sledovaných skupin oborů vedly k získání jejich prvního zaměstnání.

Tabulka 3.11: Způsob získání zaměstnání – podle skupin oborů

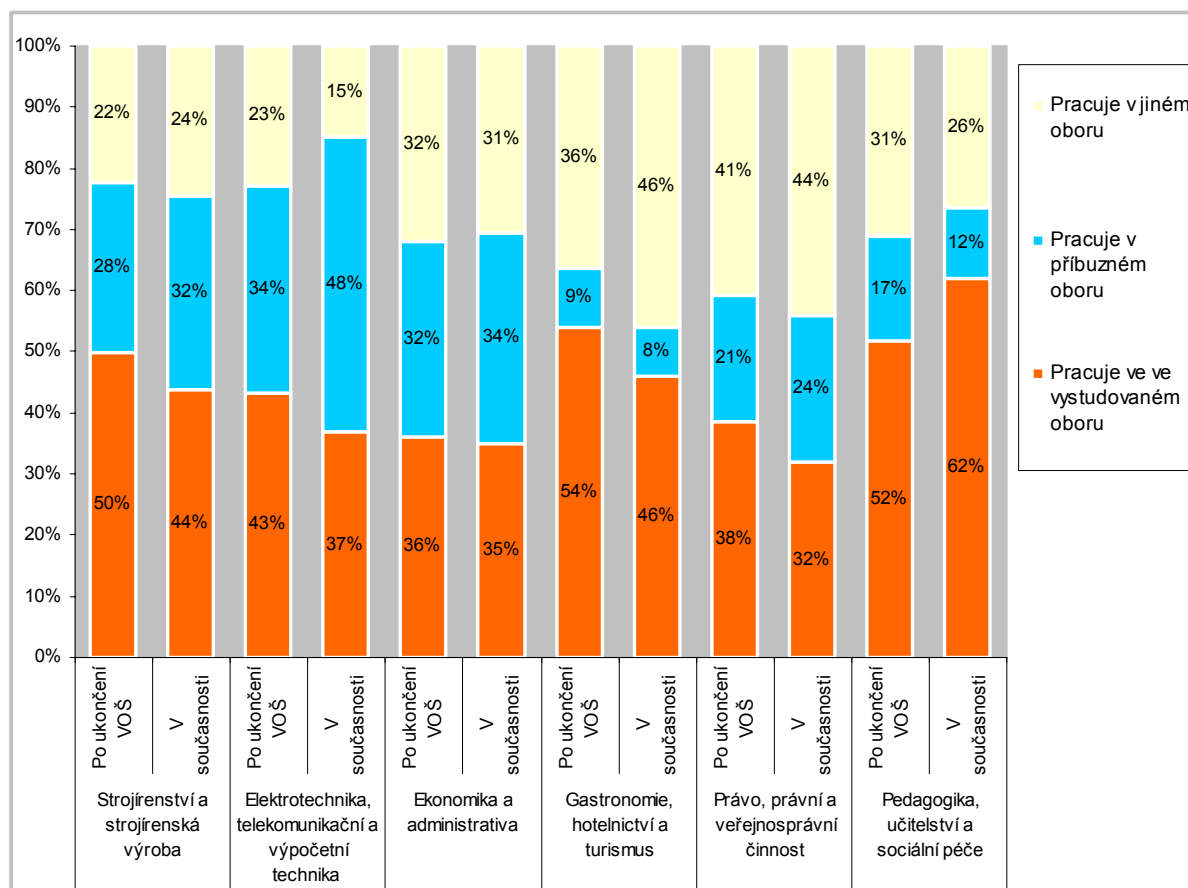
Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Prostřednictvím školy, burzy práce	0%	1%	2%	2%	3%	2%	2%
Začal podnikat	0%	2%	1%	5%	3%	2%	2%
Prostřednictvím personální agentury	5%	6%	6%	2%	4%	2%	4%
Prostřednictvím úřadu práce	0%	1%	4%	5%	11%	5%	5%
Inzerát v novinách	7%	9%	12%	14%	6%	6%	9%
Zeptal se přímo ve firmě	17%	15%	8%	12%	7%	11%	11%
Pomocí příbuzných a známých	15%	8%	11%	13%	12%	8%	11%
Využil kontakty získané během praxe	32%	10%	17%	6%	13%	24%	16%
Využil informace a kontakty kamarádů	17%	24%	15%	19%	12%	12%	16%
Prostřednictvím internetu	7%	22%	25%	20%	28%	28%	24%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ve způsobech získání zaměstnání najdeme určité odlišnosti, ale zpravidla se zásadním způsobem neliší. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, podnikatelskou činnost zahájili nejčastěji absolventi gastronomických oborů. **Personálních agentur využívali absolventi poměrně málo**, nejčastěji takto našli zaměstnání absolventi elektrotechnických nebo ekonomických oborů (kolem 6 %). **Pomocí úřadu práce využili nejčastěji absolventi právně zaměřených oborů**, kteří zároveň nejčastěji uváděli, že získat pracovní uplatnění bylo obtížné. **Na základě přímého oslovení firmy získali pracovní uplatnění nejčastěji strojaři a elektrotechnici**. Kontakty ze školy nebo ze školní praxe umožnily získat zaměstnání nejčastěji strojařům a dále pak sociálním pracovníkům.

3.4 Uplatnění absolventů VOŠ ve vystudovaném oboru – podle sledovaných skupin oborů

Podstatnou informaci o uplatnění absolventů odborných škol poskytují údaje o tom, zda absolventi získávají práci ve svém oboru nebo zda odcházejí pracovat do jiných profesí, které ukazují na míru využití získaných odborných znalostí.

Graf 3.2: Uplatnění ve vystudovaném oboru – podle skupin oborů

Z hlediska sledovaných skupin oborů pracují nejčastěji přímo ve své profesi absolventi oboru **Pedagogika, učitelství a sociální péče** (tj. sociální pracovníci – viz tab. 1.1), zajímavé je, že podíl absolventů, kteří jsou zaměstnáni ve svém oboru, se v této skupině na rozdíl od ostatních oborů v průběhu sledovaného období zvýšil (z 52 % na 62 %).

Relativně vysoký podíl absolventů pracujících ve své profesi najdeme i v oborech skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus, zde je ale trend opačný, po ukončení studia na VOŠ působilo přímo v oboru 54 % dotázaných, zatímco po třech letech již jen 46 %. Zároveň je v této skupině oborů výraznější procento absolventů, kteří pracují zcela mimo původně vystudovaný obor.

Větší zastoupení absolventů pracujících po ukončení VOŠ ve svém oboru najdeme i u **strojařů**, kde ovšem dochází v období 3 let od ukončení studia k poklesu z přibližně 50 % na 44 %.

V elektrotechnických oborech pracovalo v rámci sledovaného vzorku ve svém oboru po ukončení VOŠ přibližně 43 % dotázaných a s odstupem tří let jejich podíl klesl na 37 %, takže podíl absolventů zaměstnaných ve svém oboru je zde dost nízký. Na druhé straně k přesunu dochází zejména ve směru k příbuzným oborům, proto zbývající podíl těch, kteří odešli zcela mimo svůj obor, je rovněž malý (15 %).

Celkově nižší zastoupení absolventů pracujících ve svém oboru najdeme ve skupinách oborů **Ekonomika a administrativa** (35 %) a **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** (32 %), v němž je navíc i vysoký podíl těch, kteří z oboru zcela odešli (44 %).

▪ **Důvody pro práci v jiném oboru**

Nejdůležitější důvody pro odchod za prací do jiného oboru jsou v jednotlivých sledovaných skupinách oborů výrazně odlišné. **Nízký plat** je dominantním důvodem odchodu zejména u **sociálních pracovníků**, kde tento důvod jako nejdůležitější uvedla polovina dotázaných. Významnější motivací k odchodu z profese je **nízký plat** i u **gastronomických** (27 %) a **strojírenských** (20 %) oborů. U strojírenských i gastronomických oborů hrají poměrně významnou roli v rozhodnutí odejít z profese i **horší pracovní podmínky**.

Naopak problémy se získáním práce v oboru uváděli nejčastěji absolventi ekonomických, elektrotechnických a veřejnosprávních oborů, kde nepříznivá situace na trhu práce byla podstatným důvodem pro odchod do jiné profese asi poloviny z těch, kteří si našli zaměstnání v jiném oboru.

Nezájem o práci v oboru ovlivnil asi 20 % z těch strojařů, kteří pracují mimo obor, a přibližně 25 % absolventů oboru Ekonomika a administrativa.

Tabulka 3.12: Nejdůležitější důvod pro odchod z původně vystudované profese – podle skupin oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika a VT	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejno-správní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Nízký plat	20%	8%	3%	27%	24%	55%	24%
Nevyhovující pracovní podmínky	30%	8%	6%	16%	3%	3%	8%
Nesehnal práci v oboru	20%	58%	53%	32%	51%	24%	42%
Neměl o práci v oboru zájem	20%	8%	25%	5%	6%	7%	11%
Vystudoval jiný obor	0%	8%	3%	0%	2%	0%	2%
Jiný důvod	10%	8%	11%	19%	14%	10%	13%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

▪ **Vztah absolventů VOŠ k vystudovanému oboru a profesi**

Součástí šetření bylo i podrobnější zjištění záměrů absolventů zůstat v následujícím období ve své profesi nebo z ní odejít. Následující tabulka ukazuje podíl absolventů, kteří uvedli, že profese, kterou v současnosti vykonávají, je ne baví a čekají na příležitost, kdy odejdou pracovat do jiného oboru.

Z uvedené tabulky vyplývá, že záměr odejít do jiného oboru mají především absolventi, kteří ve sledovaném období tří let od ukončení studia na VOŠ pracují v jiném oboru, než

jaký vystudovali, případně ti, kteří pracují v příbuzném oboru. Naopak podíl absolventů, kteří pracují ve svém oboru a čekají na příležitost k odchodu, není vysoký – ve sledovaných skupinách oborů se pohybuje v rozmezí od 7 % do 11 % a mezi jednotlivými skupinami oborů tedy nejsou výrazné rozdíly. Z těchto údajů lze usuzovat, že pracovní uplatnění části absolventů, kteří pracují mimo vystudovaný obor, může být jednak výsledkem obtíží při hledání zaměstnání v oboru, kdy odchod do jiného oboru je chápán jako přechodné řešení, případně může signalizovat určité přechodné stádium hledání vyhovující profese po odchodu z vystudovaného oboru.

Tabulka 3.13: Záměr absolventů zůstat pracovat v současně vykonávané profesi (% absolventů, kteří souhlasí s tvrzením „profese mě příliš nebaví, jakmile budu mít příležitost, tak odejdu“).

Skupina oborů studia VOŠ	V současnosti vykonávaná profese	% absolventů, kteří při příležitosti odejdou
Strojírenství a strojírenská výroba	pracuje ve vystudovaném oboru	7%
	pracuje v příbuzném oboru	8%
	pracuje v jiném oboru	25%
Celkem Strojírenství		11%
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	pracuje ve vystudovaném oboru	7%
	pracuje v příbuzném oboru	11%
	pracuje v jiném oboru	45%
Celkem Elektrotechnika		15%
Ekonomika a administrativa	pracuje ve vystudovaném oboru	7%
	pracuje v příbuzném oboru	15%
	pracuje v jiném oboru	29%
Celkem Ekonomika		17%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	pracuje ve vystudovaném oboru	8%
	pracuje v příbuzném oboru	17%
	pracuje v jiném oboru	11%
Celkem Gastronomie		10%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	pracuje ve vystudovaném oboru	11%
	pracuje v příbuzném oboru	6%
	pracuje v jiném oboru	23%
Celkem Právo		15%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	pracuje ve vystudovaném oboru	9%
	pracuje v příbuzném oboru	15%
	pracuje v jiném oboru	23%
Celkem Pedagogika		13%

3.5 Spokojenost v zaměstnání a dosažená pracovní pozice

Celková spokojenost absolventů v zaměstnání s odstupem tří let od ukončení studia na VOŠ se v závislosti na vystudovaném oboru příliš neliší. Pohybuje se kolem 90 % spokojených, přitom nižší celkovou spokojenost v rámci sledovaných skupin oborů uvádějí absolventi ekonomických oborů (88 %) a naopak nejvyšší absolventi strojírenských a právně zaměřených oborů (93 %, resp. 94 %).

Spokojenost s jednotlivými aspekty zaměstnání v rozdělení podle toho, zda absolventi pracují ve vystudovaném oboru, nebo mimo obor ukazuje tabulka 3.15. Zajímavé je porovnání spokojenosti absolventů sledovaných skupin oborů s platem. Zatímco zejména v sociálních oborech a v menší míře ve strojírenských a elektrotechnických oborech i

v oboru Hotelnictví a turismus jsou s platovými podmínkami spokojenější ti, kteří odešli mimo svůj obor, a tedy si v zásadě polepšili, v oborech Ekonomika a administrativa a Právo, právní a veřejnosprávní činnost jsou naopak mírně spokojenější ti, kteří zůstali pracovat ve svém oboru. U oborů s právním zaměřením to může být dáno obtížnějším hledáním zaměstnání v oboru, které absolventi uváděli a které zřejmě vede k nutnosti hledat práci mimo obor, zatímco v jiných oborech, např. sociálních zřejmě absolventi spíše odcházeli za lepšími platovými podmínkami.

Tabulka 3.14: Celková spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání

	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Celková spokojenost se zaměstnáním	93%	92%	88%	89%	94%	89%	91%

Tabulka 3.15: Spokojenost absolventů VOŠ s jednotlivými aspekty zaměstnání

Obor studia VOŠ	Práce v současnosti	Platové podmínky	Pracovní podmínky	Zajímavost práce	Využití kvalifikace	Perspektiva firmy	Jistota pracovního místa
Strojírenství a strojírenská výroba	v oboru	83%	94%	100%	100%	89%	94%
	v příbuzném oboru	77%	92%	85%	69%	92%	100%
	v jiném oboru	90%	90%	90%	67%	70%	90%
Celkem Strojírenství		83%	93%	93%	83%	85%	95%
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	v oboru	67%	87%	90%	90%	90%	97%
	v příbuzném oboru	82%	89%	97%	79%	82%	82%
	v jiném oboru	75%	75%	92%	33%	92%	100%
Celkem Elektrotechnika		75%	86%	94%	76%	86%	90%
Ekonomika a administrativa	v oboru	76%	83%	98%	89%	93%	83%
	v příbuzném oboru	69%	80%	87%	73%	78%	89%
	v jiném oboru	73%	85%	75%	43%	78%	90%
Celkem Ekonomika		73%	82%	87%	69%	83%	87%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	v oboru	68%	88%	93%	83%	76%	85%
	v příbuzném oboru	71%	71%	86%	86%	86%	100%
	v jiném oboru	87%	95%	82%	51%	85%	85%
Celkem Gastronomie		77%	90%	87%	69%	81%	87%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	v oboru	80%	94%	94%	94%	86%	86%
	v příbuzném oboru	62%	88%	76%	65%	76%	69%
	v jiném oboru	75%	82%	85%	49%	92%	86%
Celkem Veřejnospr.č.		74%	87%	86%	68%	87%	82%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	v oboru	59%	83%	92%	97%	83%	79%
	v příbuzném oboru	77%	85%	100%	92%	92%	100%
	v jiném oboru	84%	84%	81%	45%	91%	84%
Celkem Pedagogika		68%	83%	90%	83%	86%	83%
Celkový součet		73%	86%	89%	73%	85%	86%

▪ **Spokojenost s dosaženou pracovní pozicí**

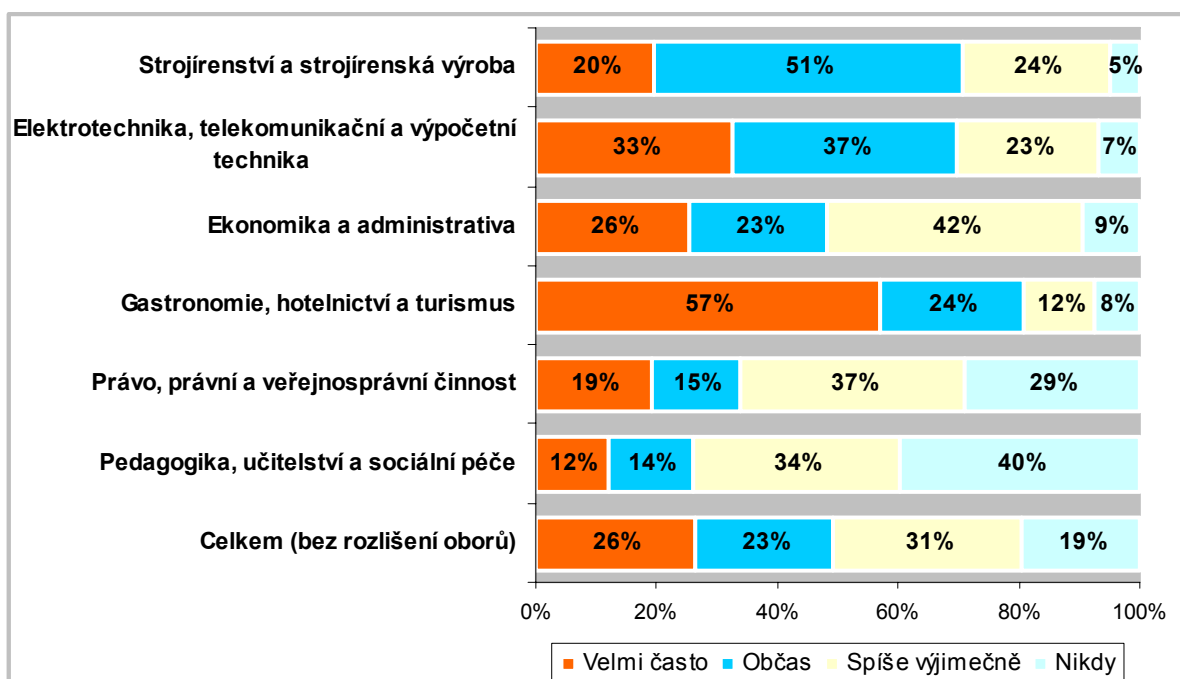
Z hlediska dosažené pracovní pozice jsou neúspěšnější absolventi sociálních oborů, z nichž 73 % uvedlo, že jejich pracovní pozice odpovídá získanému vzdělání a dalších 7 % obsadilo vyšší pozici. Skutečnost, že u vysokého procenta absolventů odpovídá jejich pracovní pozice získané úrovni vzdělání zřejmě vyplývá i ze skutečnosti, že nadpoloviční většina absolventů těchto oborů pracuje přímo ve své profesi. Získání vyšší pozice uváděli nejčastěji absolventi elektrotechnických oborů (16 %), naopak nižší pozici zastávají častěji absolventi ekonomických oborů (46 %). Nekvalifikovanou práci vykonávají absolventi VOŠ jen výjimečně.

Tabulka 3.16: Postavení absolventů VOŠ v zaměstnání – posouzení zastávané pracovní pozice

	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejno-správní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Odpovídající pozice	59%	55%	50%	53%	57%	73%	58%
Vyšší pozice	10%	16%	3%	11%	7%	7%	8%
Odpovídající + vyšší	68%	71%	53%	64%	64%	80%	66%
Nižší pozice	32%	26%	46%	33%	34%	20%	32%
Nekvalifikovaná práce	0%	3%	1%	2%	1%	0%	1%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

▪ **Využívání cizího jazyka v zaměstnání**

Graf 3.3: Odpověď na otázku „Jak často využíváte v zaměstnání znalost cizího jazyka?“, v % odpovědí

K důležitým kompetencím patří znalost cizího jazyka. Jedna z otázek zjišťovala, do jaké míry v reálném zaměstnání absolventi VOŠ znalosti cizího jazyka potřebují a využívají. Z grafu je zřejmé, že nejčastěji využívají jazykových dovedností absolventi skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (57 % velmi často), naopak nejméně často absolventi Pedagogiky, učitelství a sociální práce (12 % velmi často). Z absolventů právních oborů využívá znalost cizího jazyka pravidelně necelých 20 % absolventů, podobná situace je u strojírenských oborů. V ekonomických oborech využívá cizí jazyk více než čtvrtina absolventů a v elektrotechnických přibližně třetina.

▪ Změny zaměstnání

Větší nespokojenost v zaměstnání či problémy se získáním zaměstnání na dobu neurčitou se může negativně projevit v častějších změnách zaměstnání.

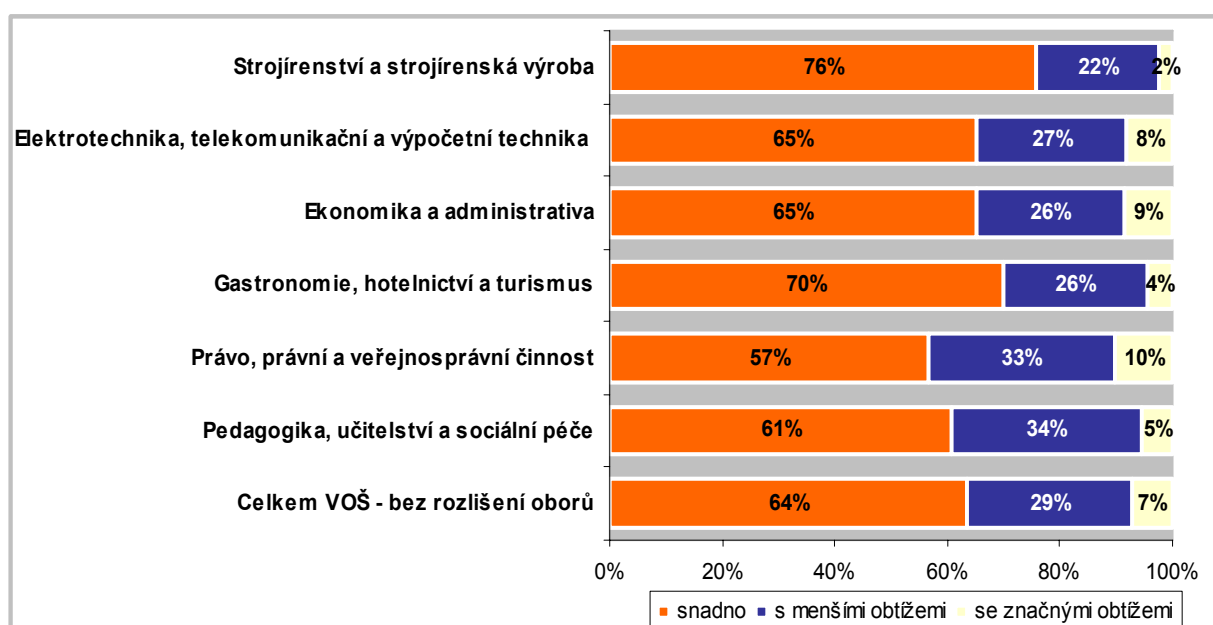
Z tabulky je zřejmé, že téměř ve všech sledovaných oborech více než polovina absolventů VOŠ ve sledovaném období 3 let od ukončení studia změnila zaměstnání, největší zastoupení absolventů, kteří změnili zaměstnavatele najdeme u elektrotechnických oborů (65 %), nejméně u absolventů Gastronomie, hotelnictví a turismu (46 %).

Tabulka 3.17: Podíly absolventů, kteří ve sledovaném období změnili zaměstnání

Skupina oborů studia VOŠ	Změnil/a jste zaměstnání?		
	ano	ne	Celkem
Strojírnoství a strojírenská výroba	51%	49%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	65%	35%	100%
Ekonomika a administrativa	53%	47%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	46%	54%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	52%	48%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	56%	44%	100%
Celkový součet	54%	46%	100%

3.6 Problémy se získáním zaměstnání a nezaměstnaností

Graf 3.4: Jak snadno získali absolventi zaměstnání – podle skupin oborů

Jak snadno získali absolventi sledovaných oborů pracovní uplatnění? Většina absolventů ze sledovaného vzorku získala zaměstnání snadno nebo spíše snadno, mírně zvýšený podíl absolventů, kteří se při přechodu na trh práce setkali s určitými obtížemi, uváděli absolventi právních, ekonomických a elektrotechnických oborů.

Úspěšnost přechodu na trh práce ilustruje i tabulka 3.15, která zahrnuje podíl absolventů, kteří nevstoupili do zaměstnání plynule ze školy, ale byli přechodně nezaměstnaní. Nejvyšší podíl absolventů, jejichž přechod na trh práce nebyl plynulý a potýkali se s problémem nezaměstnanosti, najdeme ve skupině oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost (48 %), Pedagogika, učitelství a sociální práce (46 %) a Ekonomika a administrativa (44 %).

Tabulka 3.18: Nezaměstnanost absolventů VOŠ při přechodu na trh práce – podle oborů (v % odpovědí)

Skupina oborů studia VOŠ	Byl jste nezaměstnaný?		
	ne	ano	Celkem
Strojírenství a strojírenská výroba	69%	31%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	67%	33%	100%
Ekonomika a administrativa	56%	44%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	60%	40%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	52%	48%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	54%	46%	100%
Celkem bez rozlišení oborů	58%	42%	100%

4. Stručné charakteristiky vybraných skupin oborů

Skupina oborů Strojírenství a strojírenská výroba

- Absolventi strojírenských oborů měli největší zájem přímo o studium VOŠ (40 %) a motivoval je převážně konkrétní obor (77 %). Motivací pro strojaře byl i předpoklad snadnějšího studia na VOŠ než na VŠ, obavy z příliš obtížné výuky na vysoké škole a zájem o praktičtější zaměřenou výuku. Naopak nepřijetí na VŠ není u strojařů příliš častým důvodem volby VOŠ a zdá se tedy, že jejich volba VOŠ nepředstavuje tak často náhradní variantu jako v humanitně zaměřených oborech. Zajímavou motivaci pro absolventy představovala spolupráce se zahraniční školou.
- Z hlediska vztahu k oboru se vyznačují vysokou mírou identifikace s oborem, většina by si zvolila tento obor znovu (přes 80 %). Nejčastějšími důvody, proč jsou absolventi strojírenských oborů nespokojeni se zvoleným oborem, jsou nízký výdělek (50 %), obtížnost hledání zaměstnání (50%) a obtížnost studia (17%).
- Z hlediska sledovaných oborů jsou strojaři jediní, kde nadpoloviční většina uvedla, že by znovu studovali na VOŠ. Ti, kteří by si zvolili raději vysokou školu, uvádějí jako důvod vyšší prestiž VŠ studia, lepší platové ohodnocení a pracovní uplatnění. Naopak nízká úroveň vzdělání na VOŠ není velkým problémem (to uvádí jen 5 % absolventů).
- Absolventi strojírenských oborů mají nízký zájem pokračovat po ukončení VOŠ ve studiu na vysoké škole. Ve sledovaného vzorku asi tři čtvrtiny již neměly zájem ve vzdělávání pokračovat a denní studium na VŠ zahájilo jen přibližně 12 % strojařů.
- Vzhledem k nízkému zájmu pokračovat ve studiu převážná většina absolventů strojírenských oborů VOŠ ve sledovaném období 3 let po ukončení studia pracovala (95 %), vysoký podíl absolventů získal práci jako zaměstnanec na dobu neurčitou (62 %), dalších asi 19 % pracovalo na smlouvu na dobu určitou.
- Zatímco po ukončení VOŠ se uplatnilo přímo v oboru kolem 50 % absolventů tohoto oboru, s odstupem 3 let poklesl tento podíl asi na 44 %. Nejdůležitější příčiny odchodu do jiných oborů jsou především nevyhovující pracovní podmínky (30 %), nízký plat (20 %) a nezájem o práci v oboru (20 %).

Skupina oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

- V elektrotechnických oborech byl podobně jako ve strojírenství častější motivací pro volbu VOŠ předpoklad snadnějšího studia na VOŠ oproti VŠ (56 %), na rozdíl od strojařů je zde ale výrazněji zastoupeno i nepřijetí na VŠ (22 %) nebo názor, že přijetí na VOŠ usnadní absolventovi pozdější vstup na VŠ (26 %).
- Z hlediska vztahu k vystudovanému oboru jsou elektrotechnici s vybraným oborem celkem spokojeni, asi 78 % by si zvolilo stejný obor. Jako nejčastější důvod pro volbu jiného oboru se objevuje ztráta zájmu o obor (59 %).
- VOŠ by znovu studovalo jen 36 % dotázaných absolventů elektrotechnických oborů. U bakalářského studia vidí jeho vyšší prestiž (86 %), lepší uplatnění (68 %) a vyšší platové ohodnocení (58 %). V pohledu na VOŠ se zde vyskytuje častěji i nespokojenost s nízkou úrovní vzdělání (24 %) a špatná příprava pro vstup do praxe (8 %).
- V rámci sledovaného vzorku projeví absolventi elektrotechnických oborů poměrně vysoký zájem o další denní studium na vysoké škole (36 % zahájilo studium).
- Vysoké procento studujících se projevilo v poměrně nízkém zapojení do pracovních činností. Relativně vysoké procento – kolem 18 % absolventů – nevyvíjelo ve sledovaném období 3 let od ukončení VOŠ žádnou pracovní aktivitu, kolem 30 % získalo pracovní smlouvu na dobu určitou a 28 % na dobu neurčitou.
- Podíl těch, kteří pracují přímo ve svém oboru, je relativně nízký – kolem 43 % po ukončení VOŠ a jen 37 % s odstupem 3 let. Vysoký je podíl těch, kteří pracují v příbuzném oboru, takže zcela mimo obor je jich málo (po 3 letech jen 15 %). V elektrotechnických oborech je nejpodstatnějším důvodem odchodu do jiné profese, že absolvent nesehnal práci přímo v oboru (58 %).

Skupina oborů Ekonomika a administrativa

- Rozhodnutí absolventů studovat VOŠ v oboru skupiny Ekonomika a administrativa bylo relativně často ovlivněno dostupností školy (43 %), obavami z nepřijetí na VŠ (24 %) nebo přímo nepřijetím na VŠ (55 %). V této skupině oborů je tedy studium na VOŠ poměrně často náhradním řešením.
- Stejný obor studia by si znovu zvolilo asi 75 % absolventů, což je méně než například ve strojírenských nebo sociálních oborech. K nejčastějším důvodům pro volbu odlišného oboru v případě možnosti zopakovat svoji studijní volbu patří ztráta zájmu o obor, případně odpověď, že absolvent nechtěl obor původně vůbec studovat (25 %).
- V rámci sledovaného vzorku by znovu studovalo vyšší odbornou školu asi 30 % dotázaných. Důvodem hypotetické volby VŠ namísto VOŠ je podobně jako u ostatních skupin oborů vyšší prestiž vysokoškolského studia (87 %), lepší postavení na trhu práce a lepší platové ohodnocení (kolem 65 %). Mírně častější je i uvedení důvodu „nízká úroveň vzdělání na VOŠ“ (13 % dotázaných oproti 11 % průměru).
- Absolventi ekonomických oborů na VOŠ pokračovali relativně málo často v denním VŠ studiu (12 %), naopak častěji volili dálkovou formu studia na VŠ (21 %), případně jiný typ studia nebo vzdělávání (12 %).
- Většina absolventů začala ve sledovaném období pracovat nebo podnikat (91 %), podíl těch, kteří získali pracovní smlouvu na dobu neurčitou, je poměrně vysoký – dosahuje kolem 43 %, podíl těch, kteří začali podnikat, byl spíše nízký (3 %).
- Absolventů ekonomických oborů se přímo v oboru uplatňuje asi třetina, poměrně vysoké je zastoupení těch, kteří pracují v příbuzném oboru (tvoří rovněž asi třetinu) a poslední třetina pracuje mimo obor. Je zde tedy jak relativně nízký podíl pracujících přímo v oboru, tak i výraznější odliv z oboru, vyšší než například v oborech gastronomických a veřejnosprávních. Důvody pro odchod z profese jsou především ty, že nesehnal práci v oboru (58 %) nebo neměl o práci v oboru zájem (25 %).

Skupina oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus

- V oborech skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus se jako motivace často objevuje zájem studovat přímo VOŠ v souvislosti se zájmem o obor vyučovaný na této škole. Objevuje se zde jako motivaci i nabídka možnosti spolupráce se zahraniční školou nebo praxe v zahraničí.
- V oborech skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus by si znovu stejný obor zvolilo s odstupem 3 let asi 77 % absolventů. Hlavní důvody, proč by si část absolventů hotelnictví a turismu raději vybrala jiný obor souvisí s problémy s uplatněním na trhu práce, s nízkým výdělkem (54 %) a obtížným hledáním zaměstnání (50 %).
- Zájem absolventů se zaměřením na hotelnictví a turismus studovat znovu vyšší odbornou školu je poměrně malý, znovu by si tento typ studia vybralo jen 28 % dotázaných. Důvodem, proč by si ostatní raději vybrali vysokoškolské studium, je vyšší prestiž (83 %) a lepší postavení vysokoškoláků na trhu práce (68 %).
- Přibližně polovina absolventů tohoto oboru projevila zájem pokusit se o pokračování ve vzdělávání. Poměrně vysoké procento z nich v rámci sledovaného vzorku zahájilo po ukončení VOŠ denní studium na vysoké škole (33 %), naopak dálkové studium nebylo příliš frekventované (8 %).
- Vzhledem k vysokému podílu absolventů, kteří pokračují v denním VŠ studiu, je podíl absolventů, kteří začali pracovat, relativně nižší – na dobu neurčitou získalo v rámci vzorku pracovní místo jen 28 % dotázaných, vyšší je naopak podíl těch, kteří pracují v rodinné firmě nebo jako OSVČ (9 %).
- Zastoupení absolventů gastronomických oborů, kteří se uplatňují přímo v oboru, je relativně vysoké (54 % po ukončení VOŠ a 46 % po 3 letech), na druhé straně je poměrně nízké zastoupení těch, kteří se uplatňují v příbuzných oborech. Výsledkem je vysoký podíl těch, kteří se uplatňují zcela mimo obor (48 % po 3 letech). Důvodem odchodu mimo profesi je především, že nesehnal práci v oboru (58 %).

Skupina oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost

- Nejvýraznější motivací k volbě studia na VOŠ je ve veřejnosprávních oborech nepřijetí na VŠ (63 %) a představa, že vstup na VOŠ následně usnadní i studium na VS. Absolvování VOŠ tak představuje velmi často náhradní variantu při pokračování ve studiu.
- Míra identifikace s oborem, to znamená podíl absolventů, kteří by si zvolili znovu stejný obor, je v tomto oboru v rámci sledovaných oborů nejnižší (73 % oproti průměrným 77 %). Nejvýznamnějším důvodem, proč by si někteří absolventi zvolili raději jiný obor studia, je odpověď, že obor vlastně nechtěli studovat (31 %), která se zde v rámci sledovaných oborů vyskytuje nejčastěji.
- Zájem studovat znovu vyšší odbornou školu je v tomto oboru velmi nízký (v rámci sledovaných oborů nejnižší) – dosahuje jen 24 %. Důvodem, proč by vysoké procento absolventů dalo přednost studiu na vysoké škole, jsou především vyšší prestiž vysokoškolského studia (90%), lepší postavení na trhu práce a vyšší platové ohodnocení (kolem 70 %).
- Absolventi oboru projevovali značný zájem pokračovat v nějaké formě dalšího studia, především v dálkovém studiu, které zahájilo 27 % dotázaných. Vysoký byl i podíl těch, kteří nebyli ke studiu přijati (11 %), naopak podíl přijatých k dennímu studiu nebyl v porovnání s ostatními obory příliš vysoký (15 %).
- Většina absolventů veřejnosprávních oborů – kolem 90 % – zahájila ve sledovaném období 3 let od ukončení studia pracovní aktivitu, kolem 60 % našlo uplatnění jako zaměstnanec, přitom zhruba polovina získala pracovní smlouvu na dobu neurčitou a polovina na dobu určitou.

Skupina oborů Pedagogika, učitelství a sociální práce

- VOŠ se zaměřením na sociální práci si nejčastěji volili studenti z důvodu zájmu o tento obor (60 %) a ti, kteří nebyli přijati na vysokou školu (51 %). Přímou tento typ školy mělo zájem studovat 35 % z nich.
- Míra identifikace s oborem je ve srovnání s ostatními sledovanými obory poměrně vysoká, stejný obor by po třech letech zvolilo 82 % absolventů. Dominantním důvodem pro volbu jiného oboru v sociálních oborech je nízký výdělek (88 %) a neperspektivnost oboru (42 %).
- Vyšší odbornou školu by znovu studovalo asi 36 % dotázaných, což sice výrazně převyšuje průměr, podstatně větší část by ale dala přednost vysokoškolskému studiu. Důvodem je především vyšší prestiž bakalářského nebo magisterského titulu (94 %), lepší postavení na trhu práce a lepší platové ohodnocení absolventů bakalářského studia (kolem 68 %).
- Absolventi projevovali vysoký zájem pokračovat v dalším vysokoškolském studiu, a to jak v denní formě (kolem 33 % přijatých v rámci vzorku), tak i v dálkovém studiu (16 % zahájilo studium a dalších 11 % nebylo přijato).
- Z absolventů vyvíjelo ve sledovaném období pracovní aktivitu kolem 86 % dotázaných. Poměrně vysoký podíl se věnoval dennímu studiu na VŠ (31 %). Přibližně 28 % získalo pracovní smlouvu na dobu neurčitou, což je poměrně nízké procento, stejný podíl pracuje na dobu určitou.
- Vysoký podíl absolventů pracuje přímo ve svém oboru – a na rozdíl od ostatních sledovaných oborů se zde podíl absolventů, kteří pracují přímo v oboru, ve sledovaném období 3 let od ukončení studia dokonce zvyšoval – 52 % po ukončení studia a 62 % po třech letech. Dominantním důvodem pro odchod z vystudovaného oboru byl nízký plat (55 %).

5. Závěr

Závěrem této publikace se zaměříme na základní zjištění, která charakterizují situaci a postavení VOŠ a jejich absolventů.

▪ **Důvody pro volbu VOŠ**

Jednou z podstatných složek tohoto šetření je zjištění, jaká jsou očekávání studentů ve vztahu k tomuto typu vzdělání a jakou funkci VOŠ ve struktuře školského systému v současnosti plní. Šetření realizované v I. etapě v závěru studia ukázalo, že studenti při volbě VOŠ předpokládali, že absolvování VOŠ zvýší jejich šance na lepší pracovní uplatnění i platové ohodnocení. Významným důvodem byl zájem o obor studia otevíraný na VOŠ. Z hlediska role VOŠ ve vzdělávacím systému je problematické, že přibližně polovina absolventů zvolila studium VOŠ jako náhradní řešení v situaci, kdy absolvent střední školy nebyl přijat na vysokou školu. I výsledky II. etapy, které se podrobněji zaměřily na tuto „náhradní roli“ vyšších odborných škol, ukázaly, že kromě nepřijetí na vysokou školu si volí VOŠ i studenti, jejichž šance na přijetí na vysokou školu jsou příliš nízké (18 %) nebo ti, kteří očekávají, že absolvování VOŠ (nebo její části) jim později usnadní vstup na vysokou školu (16 %). Důvodem této volby bylo i očekávání studentů, že toto studium bude ve srovnání s vysokoškolským studiem snadnější (34 %) nebo preferovali prakticky zaměřenou výuku (30 %).

▪ **Spokojenost se získanými znalostmi a dovednostmi**

Absolventi VOŠ byli s většinou získaných kompetencí poměrně spokojeni, největší spokojenost vyjadřovali s úrovní **získaných odborných teoretických znalostí** (94 % spokojených). **Na druhém místě najdeme všeobecné znalosti**, kde podíl spokojených dosahuje kolem 85 %. **Přestože vyšší odborné školy jsou zaměřeny především na praktickou stránku výuky, odborné praktické znalosti jsou stejně jako v kategorii středního odborného vzdělání hodnoceny relativně hůře než znalosti teoretické, kladně je posuzuje s odstupem tří let 75 % dotázaných. Nejhůře hodnocenou kompetencí je znalost cizího jazyka, se kterou je spokojeno 68 % absolventů VOŠ.**

▪ **Spokojenost s volbou VOŠ a studovaným oborem**

Uvedené důvody pro volbu VOŠ, které ukazují na určitou zástupnou roli vyšších odborných škol při volbě vzdělávací dráhy, potvrzují i další zjištění vycházející z vyjádření absolventů, k otázce, zda by si znovu zvolili VOŠ. Ukazuje se, že pouze asi třetina absolventů VOŠ (32 %) by si v případě možnosti zopakovat svoji volbu vybrala znovu tento typ studia, naopak přibližně dvě třetiny (68 %) absolventů by si zvolily raději VŠ.

Z výsledků přitom vyplývá, že důvody, proč by absolventi VOŠ dali přednost magisterskému nebo bakalářskému studiu, nejsou většinou podmíněny horší připraveností absolventů při vstupu na trh práce nebo jejich nespokojeností s úrovní získaného vzdělání, ale pozitivnějším vnímáním absolventů VŠ ve společnosti a jejich větší prestiží, případně jejich lepším postavením na trhu práce a vyšším platovým ohodnocením. Problém nižšího zájmu a spokojenosti absolventů s volbou vyšší odborné školy jako typu studia tak spočívá spíše v horším vnímání veřejností a obtížnější situaci na trhu práce než v samotném obsahu nebo úrovni studia, se kterou jsou absolventi většinou spokojeni.

Zatímco volba tohoto typu školy je podle výsledků šetření problematická, s vybraným oborem studia je většina absolventů VOŠ spokojena. Z výsledků šetření vyplývá, že s odstupem 3 let od ukončení studia by v rámci sledovaného souboru zvolilo stejný obor studia 77 % dotázaných, zatímco 23 % by obor změnilo, což je ve srovnání se spokojeností středoškoláků poměrně příznivý výsledek. Hlavní důvody, proč by si absolventi raději zvolili jiný obor, souvisí zejména se vstupem na trh práce – především

obtížné hledání zaměstnání (42 %) a nespokojenost s výdělkem ve vystudovaném oboru (40 %).

Náhradní řešení a určitý mezistupeň, který představuje volba vyšší odborné školy pro část absolventů, je zřejmé i z poměrně vysokého podílu absolventů, kteří po ukončení VOŠ pokračují v denním (24 %) nebo dálkovém studiu (18 %).

▪ **Započtení studia VOŠ při následujícím studiu na vysoké škole**

Jedním z problémů spojených s volbou studia na vyšší odborné škole, na který absolventi VOŠ upozorňovali, je nedostatečná prostupnost mezi vyššími odbornými školami a bakalářským vysokoškolským studiem. Větší prostupnost je zajištěna především u těch VOŠ, které navázaly s některou z vysokých škol spoluprací. Současný zákon umožňuje uznání části studia na VOŠ, přitom z výsledků vyplývá, že přibližně 42 % absolventů byla část studia na VOŠ započtena. Rozsah započteného studia se ale výrazně liší, a to i podle skupin oborů. Někteří absolventi VOŠ tak získali bakalářský titul jen s malým časovým zpožděním a úsilím, zatímco jiní museli absolvovat téměř celé studium od začátku.

▪ **Pracovní uplatnění absolventů VOŠ**

Podobně jako u absolventů středních škol můžeme pozorovat i u absolventů VOŠ určitý odliv z vystudovaného oboru do jiných profesí. **Absolventi VOŠ měli v závěru studia poměrně značný zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru, tento záměr vyjádřilo asi 77 % z nich, skutečné uplatnění v oboru získalo po ukončení studia jen kolem 33 % z nich a tento podíl se v dalších třech letech prakticky nezměnil. Dalších asi 17 % se uplatnilo v příbuzném oboru a kolem 24 % odešlo po ukončení studia do jiného oboru. S odstupem tří let došlo již jen k mírnému přesunu do jiného oboru, takže výsledný podíl pracujících mimo obor dosáhl přibližně 27 %.** Na rozdíl od absolventů středních škol, kteří poměrně často uvádějí, že odešli pracovat do jiného oboru, protože o vystudovaný obor ztratili zájem, nejčastějším důvodem odchodu z profese u absolventů VOŠ je, že nesehnali ve vystudovaném oboru práci (58 %). Na druhém místě mezi uváděnými důvody je nižší plat (40 %).

Problémy některých absolventů se získáním práce v oboru naznačuje i zjištění, že nejčastěji chtějí změnit profesi ti absolventi, kteří již dříve ze svého oboru odešli a pracují ve zcela odlišné profesi. To ukazuje, že práce v jiném oboru je pro část absolventů vyšších odborných škol spíše náhradním nebo přechodným řešením. Naopak absolventi, kteří pracují ve své profesi, v ní také chtějí většinou zůstat.

Jedním z měřítek úspěšnosti vstupu na trh práce je získání pracovní pozice odpovídající vzdělání, tj. do jaké míry se po vstupu na trh práce podařilo absolventům VOŠ obsadit odpovídající pracovní pozice. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že přibližně 58 % absolventů VOŠ se uplatnilo na pozici, která odpovídá tomuto vzdělání, a 9 % uvádí, že pro jejich pozici je vhodnější vyšší vzdělání. Naopak necelá třetina absolventů uvádí ve sledovaném období 3 let od ukončení VOŠ, že pracuje na nižší pozici, tedy na pozici, pro kterou je dostačující maturitní úroveň vzdělání, případně nižší. Srovnání s dřívějšími výzkumy absolventů středních a vysokých škol naznačuje mírně větší nesoulad mezi získaným vzděláním a obsazenou pracovní pozicí, a to jak směrem k pozicím, které vyžadují vyšší vzdělání, tak i k těm, pro které stačí nižší vzdělání. Ukazuje se tak zřejmě určitá nejednoznačnost v přijímání absolventů zaměstnavateli a v jejich uplatnění vzhledem k získanému vzdělání.

Určité problémy se získáním odpovídající práce v oboru a nutností najít si práci v jiném ukazují i další výsledky, z nichž vyplývá, že častěji se podařilo získat odpovídající pozici těm, kteří zůstali ve svém oboru (77 %), naopak absolventi, kteří se uplatnili v jiném oboru, relativně častěji zastávají nižší pozici než odpovídá této úrovni vzdělání (44 %).

Na závěr můžeme shrnout, že výsledky šetření ukázaly poněkud rozporný obraz tohoto typu vzdělání, který v podstatě kopíruje nejednoznačné postavení VOŠ ve školském systému. Na jedné straně jsou absolventi v zásadě spokojeni s obsahem studia a

připraveností pro trh práce, na straně druhé by si dvě třetiny z nich raději zvolily vysokoškolské studium, přičemž převažujícím důvodem je nižší prestiž tohoto typu studia a lepší uplatnění a ohodnocení vysokoškoláků na trhu práce.

Z hlediska dalšího řešení situace VOŠ je zajímavým zjištěním odlišná míra spokojenosti a zájmu o tento typ studia podle odlišného oborového zaměření. Pro část absolventů zejména humanitně orientovaných oborů je studium VOŠ často náhradní variantou. Naopak absolventi strojírenského zaměření jsou s vyšší odbornou školou jako typem studia relativně spokojeni, a to i ve srovnání s elektrotechnickými obory, kde absolventi častěji vyjadřují nespokojenost s celkovou připraveností v tomto oboru.